

INDEED

Evidence-Based Model for Evaluation of
Radicalisation Prevention and Mitigation

This project has received funding by the European Union's
Horizon 2020 research and innovation programme
H2020-SU-SEC-2020 under grant agreement no 101021701

INDEED E-GUIDEBOOK 2

CUM SĂ PROIECTEZI INIȚIATIVE ȘI EVALUĂRI PVE/CVE ȘI DE-RADICALIZARE ÎN CONFORMITATE CU PRINCIPIILE PRACTICII BAZATE PE DOVEZI

Leena Malkki, Mina Prokic și Irina van der Vet

CUPRINS

MULȚUMIRI	4
INTRODUCERE	4
1. PRACTICA BAZATĂ PE DOVEZI – CE ÎNSEAMNĂ ACEASTA?	6
2. APLICAREA PRINCIPIILOR PRACTICII BAZATE PE DOVEZI ÎN DOMENIUL PVE/CVE/DERAD	8
2.1 DOVEZI	8
2.2 PĂRȚILE INTERESATE	10
2.3 EXPERTIZA PROFESIONALĂ/ANALIZĂ	11
3. CONCEPEREA INIȚIATIVELOR PVE/CVE/DERAD ȚIN ÎN CONȚ DE EVALUARE	12
3.1 COLECTAREA DE DOVEZI PENTRU PROIECTAREA ȘI PLANIFICAREA INIȚIATIVEI ...	12
Părțile interesate și opiniile lor	13
Context	13
Factori de risc și de protecție	14
Dovezi privind inițiativele, modelele și abordările PVE/CVE/Derad	14
Resurse	15
3.2 STABILIREA OBIECTIVELOR	15
3.3 ELABORAREA UNEI TEORII A SCHIMBĂRII	16
3.4 DEZVOLTAREA MONITORIZĂRII ȘI A INDICATORILOR	17
Ținerea evidenței	18
Indicatori	18
Evaluarea de bază	19
Monitorizarea contextului	20

3.5 STABILIREA CALENDARULUI DE EVALUARE	20
4. PLANIFICAREA UNEI EVALUĂRI PENTRU O INIȚIATIVĂ DEJA IMPLEMENTATĂ	21
5. EVALUAREA BAZATĂ PE DOVEZI ÎN PATRU ETAPE	23
5.1 MODELUL INDEED PENTRU EVALUAREA BAZATĂ PE DOVEZI	23
5.2 MODELUL INDEED ȘI ABORDAREA BAZATĂ PE DREPTURILE OMULUI.....	25
5.3 ETAPELE DE EVALUARE ÎN DETALIU	27
Etapa 1 – Pregătirea: Cum să începem procesul de evaluare?	27
Etapa 2 – Proiectare: Cum poate fi conceput planul de acțiune pentru evaluare?	31
Etapa 3 – Execuție: Ce trebuie avut în vedere la punerea în aplicare a planului de acțiune pentru evaluare?	35
Etapa 4 – Utilizarea: Cum pot fi utilizate și comunicate rezultatele?	36
6. STANDARDE DE CALITATE PENTRU EVALUARE.....	40
ANEXA 1. ȘABLON PENTRU PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU EVALUARE (EXEMPLU).....	42
SURSE ȘI LITERATURĂ	43

MULȚUMIRI

Ghidul electronic INDEED E-Guidebook 2 a fost scris de Leena Malkki, Mina Prokic și Irina van der Vet (Universitatea din Helsinki). Această lucrare a fost sprijinită de alți parteneri de proiect, în special de Hannah Reiter și Norbert Leonhardmair (VICESSE), care au oferit consultanță cu privire la aspectele etice ale evaluărilor, și de Stephan Klose (Vrije Universiteit Brussel), care a jucat un rol esențial în dezvoltarea conceptului de abordare bazată pe dovezi ale evaluării.

Autorii doresc să mulțumească evaluatorilor externi pentru comentariile lor foarte utile la versiunile anterioare ale ghidurilor electronice: Markus Kaakinen (Universitatea din Helsinki), Joel Busher (Universitatea Coventry), Ioan Durnescu (Grupul de reabilitare RAN), Katrien Van Mele (Asociația orașelor și comunelor flamande), Marteen Dewaele (Asociația orașelor și comunelor flamande), Anneli Portman (Institutul finlandez pentru sănătate și bunăstare) și Miila Lukkarinen (Primăria din Helsinki).

INTRODUCERE

Ghidurile electronice INDEED sunt concepute pentru a oferi **o bună înțelegere a evaluării bazate pe dovezi și a modului în care aceasta poate fi aplicată în domeniul prevenirii și combaterii extremismului violent sau al sprijinirii deradicalizării (PVE/CVE/Derad)**, precum și pentru a oferi îndrumări în conceperea unor astfel de inițiative. Ghidurile electronice sunt scrise în principal **pentru practicienii și factorii de decizie politică** care lucrează în acest domeniu. De asemenea, acestea pot fi utile pentru evaluatorii profesioniști și pentru cadrele universitare care participă la evaluarea unor astfel de inițiative și care doresc să se familiarizeze mai bine cu evaluarea bazată pe date concrete sau cu efectuarea de evaluări specifice în domeniul PVE/CVE/Derad.

INDEED E-Guidebook 1 oferă o introducere compactă în elementele fundamentale ale evaluării și în ceea ce înseamnă o abordare a evaluării bazată pe dovezi. Acesta prezintă diferite tipuri, concepte și metode de evaluare și oferă îndrumări cu privire la momentul în care trebuie să se facă evaluări și cine ar trebui să le facă. Acesta include un capitol privind etica și evaluarea, precum și numeroase exemple de evaluări anterioare ale inițiativelor PVE/CVE/Derad.

INDEED E-Guidebook 2 aprofundează modul de aplicare a unei abordări bazate pe dovezi în materie de evaluare. Acesta oferă îndrumări privind modul de integrare a evaluării în proiectarea inițiativei, precum și instrucțiuni pas cu pas pentru proiectarea și implementarea unei evaluări bazate pe dovezi. Acesta include, de asemenea, informații suplimentare despre cum să se asigure că evaluarea este realizată în mod etic.

Principalul scop al ghidurilor electronice INDEED este de a familiariza practicienii și factorii de decizie cu principiile și practicile evaluării bazate pe dovezi, astfel încât aceștia să poată acționa ca **părți interesate bine informate** în cadrul evaluărilor și să știe cum să planifice și să implementeze inițiativele PVE/CVE/Derad, astfel încât acestea să poată fi evaluate în mod eficient. Acțiunea de **evaluator necesită o expertiză aprofundată** a practicilor, concepțiilor și metodelor de evaluare decât cea inclusă în ghidurile electronice. Acest lucru ar trebui să fie luat în considerare atunci când se decide cine va acționa ca evaluator.

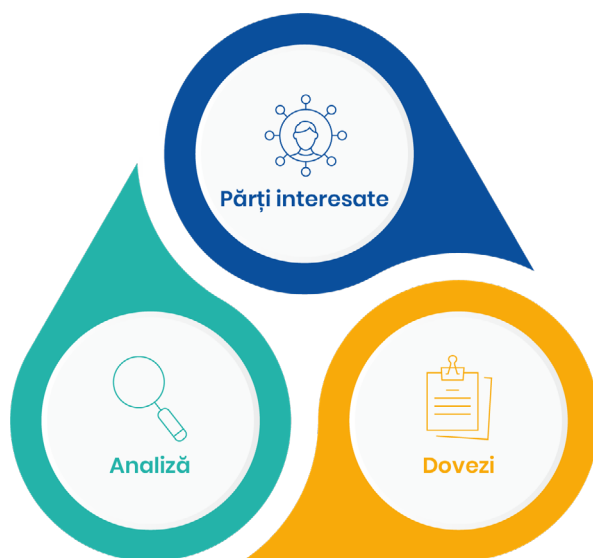
Ghidurile electronice fac parte **din setul de instrumente INDEED pentru practicieni și factori de decizie politică, dezvoltat în cadrul proiectului INDEED (2021-2024) finanțat de Uniunea Europeană prin H2020**. Obiectivul proiectului INDEED a fost acela de a consolida cunoștințele, capacitățile și competențele practicienilor PVE/CVE/Derad și ale factorilor de decizie politică în ceea ce privește evaluările și practicile bazate pe dovezi. Acest set de instrumente include, de asemenea, un **instrument de evaluare INDEED**, care oferă sfaturi și recomandări mai detaliate. Pentru folosirea setului de instrumente INDEED, accesați www.indeedproject.eu.

1. PRACTICA BAZATĂ PE DOVEZI – CE ÎNSEAMNĂ ACEASTA?

Există un consens din ce în ce mai mare cu privire la faptul că inițiativele PVE/CVE/ Derad ar trebui să se bazeze pe dovezi clare. Cu toate acestea, ceea ce a rămas mai puțin clar este ce înseamnă acest lucru și cum să se facă acest lucru. Este destul de frecventă interpretarea conform căreia o inițiativă sau un model se bazează pe dovezi atunci când este susținută de cunoștințe științifice. În cadrul proiectului INDEED, acestea sunt denumite **“inițiatives bazate pe dovezi”**.

În cadrul INDEED, abordarea bazată pe dovezi este înțeleasă oarecum diferit. Aceasta este întemeiată pe principiile **bazate pe dovezi din practică. Practica bazată pe dovezi este o abordare (sau o metodă) pentru luarea deciziilor care vizează luarea unor măsuri susținute de dovezile disponibile și care sunt adecvate pentru situația și contextul în cauză.**

Practica bazată pe dovezi este formată din **trei principii cheie** :

1. **Utilizarea celor mai bune dovezi disponibile** – Deciziile ar trebui să se bazeze pe cunoștințe (științifice) actualizate și nu, de exemplu, pe manuale vechi, pe intuiție sau pe tradiții moștenite de la colegii mai vechi.
2. **Luarea în considerare a valorilor, nevoilor, preferințelor și circumstanțelor părților interesate** – Deciziile ar trebui să ia în considerare contextul și opiniile părților interesate (cei afectați de decizie).

3. Expertiză profesională/analiză – Cei care utilizează o practică bazată pe dovezi se angajează să își dezvolte expertiza profesională și să se bazeze pe competențele și judecata lor profesională pentru a face analize și judecăți solide pe baza dovezilor disponibile și a situației părților interesate.

Originile practicii bazate pe dovezi se află în domeniul medicinei. Atunci când medicii folosesc practica bazată pe dovezi pentru a decide asupra tratamentului unui pacient, aceștia consultă cercetările științifice existente pentru a afla care sunt opțiunile disponibile. De asemenea, aceștia efectuează teste medicale și efectuează examinări pentru a analiza starea pacientului. Decizia cu privire la tratament nu este luată doar pe baza dovezilor din cercetare sau a rezultatelor testelor. În schimb, medicii discută și ascultă, de asemenea, cu pacientul pentru a-i înțelege situația și preferințele. Bazându-se pe expertiza profesională, medicii iau apoi o decizie cu privire la cel mai bun curs de acțiune pentru tratamentul pacientului respectiv. Acest proces poate oferi noi perspective și, astfel, poate duce la schimbări în modul în care sunt tratate situații similare în viitor.

2. APLICAREA PRINCIPIILOR PRACTICII BAZATE PE DOVEZI ÎN DOMENIUL PVE/CVE/DERAD

Principiile practicii bazate pe dovezi pot fi aplicate la dezvoltarea și implementarea inițiativelor PVE/CVE/Derad. Acestea pot fi aplicate, de asemenea, la evaluarea acestor inițiative. Această secțiune va detalia principiile practicii bazate pe dovezi și ce pot însemna acestea în contextul inițiativelor PVE/CVE/Derad.

2.1 DOVEZI

Termenul de dovezi este utilizat în diferite sectoare și contexte în mod oarecum diferit. Ceea ce este comun în toate contextele este faptul că dovezile se referă la date, cunoștințe sau informații care oferă sprijin pentru o anumită concluzie sau judecată.

În acest e-ghid, dovezile constau în două lucruri:

- Cunoștințe existente – Cercetări și cunoștințe pe teme relevante.
- Date – Materiale (atât cele existente, cât și cele colectate) care sunt analizate pentru a formula noi concluzii în timpul evaluării sau al conceperii inițiativei.

Caseta de text 1 oferă câteva exemple de tipuri de cunoștințe și date care pot fi utilizate ca dovezi.

1 EXEMPLE DE DOVEZI UTILIZATE DE OBICEI ÎN PLANIFICAREA ȘI EVALUAREA INIȚIATIVELOR PVE/CVE/DERAD	
CUNOȘȚINȚE – STUDII ȘI RAPOARTE EXISTENTE	DATE – DOVEZI COLECTATE DESPRE INIȚIATIVĂ ȘI CONTEXT
• Studii și evaluări privind inițiativele PVE/CVE/Derad (și studii de analiză care consolidează toate rezultatele cercetării pe un anumit subiect). • Studii privind cauzele și factorii de radicalizare, precum și procesele și condițiile de protecție împotriva radicalizării	• Documente care descriu inițiativa, obiectivele acesteia și teoria schimbării • Date de monitorizare colectate în timpul inițiativei • Sondaje și interviuri cu grupurile țintă și părțile interesate • Statistici și baze de date privind contextul inițiativei și grupurile de control potențiale

- Studii privind contextul în care este implementată inițiativa
- Cunoștințe despre proiectarea și gestionarea inițiativelor
- Cunoștințe despre tipurile, conceptele și metodele de evaluare

Nu orice fel de date sau cunoștințe reprezintă o dovadă bună. Atunci când se colectează și se selectează dovezi, este important să se acorde atenție și să se manifeste spirit critic cu privire la calitatea acestora. Calitatea și relevanța dovezilor sunt esențiale pentru a evita posibilele prejudecăți și pentru a se asigura că deciziile și concluziile se bazează pe fundamente solide.

Ceea ce se consideră a fi o dovadă bună depinde de situație. La evaluarea critică a probelor trebuie să se țină seama de următoarele aspecte:

- Dovezile trebuie să fie **adecvate și relevante** pentru scopul pentru care sunt utilizate. De exemplu, atunci când se utilizează cunoștințe despre practicile de evaluare, este important să se ia în considerare dacă acestea se referă la situația în cauză. Datele analizate în cadrul evaluării ar trebui să fie adecvate pentru a răspunde la întrebările de evaluare.
- Atunci când se selectează probele, ar trebui să se evalueze **fiabilitatea și imparțialitatea** acestora. Este important să se ia în considerare cum și de către cine sunt produse cunoștințele, în ce scop și cum acest lucru ar fi putut afecta conținutul acestora. Aceleași întrebări sunt, de asemenea, relevante pentru a reflecta la selectarea și analiza datelor în timpul evaluării. Nu toate datele utilizate în cadrul evaluării trebuie să fie imparțiale – este destul de ușor de înțeles, de exemplu, că diferite părți interesate de inițiativă pot avea propriul punct de vedere. Interviuurile sunt valoroase pentru a înțelege modul în care se desfășoară inițiativa și ce cred diferitele părți interesate despre aceasta. Mult mai problematic este să presupunem că un singur interviu reprezintă o sursă pentru “întregul adevăr” despre cum stau lucrurile. Întrebarea care se pune adesea este cum pot fi utilizate diferitele tipuri de date.
- Un alt lucru care trebuie luat în considerare este **reprezentativitatea** probelor. În cazul cunoștințelor existente, acest lucru înseamnă să se analizeze dacă studiile consultate reprezintă diversitatea cunoștințelor existente despre subiect. În cazul datelor, aceasta înseamnă, de exemplu, să ne gândim dacă diferitele puncte de vedere sunt reprezentate în mod adecvat în grupul de persoane intervievate. Acest lucru poate fi dificil de realizat în totalitate, deoarece unele puncte de vedere pot fi deja excluse, deoarece unii participanți nu doresc să fie intervievați. Se recomandă întotdeauna să se depună eforturi pentru a obține date cât mai reprezentative și să se dea dovadă de transparență cu privire la orice posibile prejudecăți și limitări care pot rămâne, în ciuda eforturilor depuse.

2.2 PĂRȚILE INTERESATE

A doua piatră de temelie a practicii bazate pe dovezi este luarea în considerare a **părților interesate și a valorilor, nevoilor, preferințelor și circumstanțelor acestora**.

Părțile interesate reprezintă o resursă intelectuală pentru conceperea inițiativelor și evaluărilor. Prin urmare, opiniile acestora ar trebui luate în serios. Există mai multe motive pentru care este important să se asculte și să se implice părțile interesate. Unele dintre părțile interesate pun în aplicare inițiativa. Altele sunt afectate de rezultatele inițiativei în viața lor de zi cu zi și astfel, merită să fie ascultate. Părțile interesate colectează adesea date pentru evaluare, iar cooperarea lor este esențială pentru finalizarea acesteia. De asemenea, acestea pot juca un rol esențial în ceea ce privește modul în care sunt utilizate rezultatele evaluărilor. Este dificil să se deruleze cu succes o inițiativă fără angajamentul și implicarea principalelor părți interesate.

2 ÎNTREBĂRI PENTRU IDENTIFICAREA PĂRȚILOR INTERESATE POTENȚIALE

- Cine asigură resursele pentru inițiativă?
- Cine participă la punerea în aplicare a inițiativei?
- Care sunt principalii parteneri de cooperare ai inițiativei?
- Ce comunități sunt afectate de inițiativă (și de impactul mai larg al acesteia)?
- Cine poate ajuta la înțelegerea contextului mai larg în care funcționează inițiativa?

Părțile interesate pot prezenta mai multe sectoare și pot lucra în diferite funcții în cadrul organizației sau instituției lor.

Iată câteva **exemple** de actori a căror cooperare și perspective sunt adesea importante pentru inițiativele PVE/CVE/Derad:

Educational institutions Law enforcement agencies
Academic researchers **Community-based organisations**
National PVE/CVE directors and coordinators **Private companies**

PĂRȚI INTERESATE

Prison and probation services Government officials and policy makers
Non-governmental organisations (NGO) **Youth work centres**
Social and health care centres **Rehabilitation centres**

- Directori și coordonatori naționali PVE/CVE
- Oficiali guvernamentali și factori de decizie la nivel național, regional și local
- Organizații non-guvernamentale (ONG-uri)
- Instituții de învățământ
- Servicii penitenciare și de probațiune
- Centre de reabilitare
- Agenții de aplicare a legii
- Centre de asistență socială și de sănătate
- Comunități de diferite tipuri care sunt implicate sau afectate de politici și intervenții, precum și instituțiile sau organizațiile comunitare ale acestora.
- Centre de lucru pentru tineret
- Cercetători universitari
- Companii private

2.3 EXPERTIZA PROFESIONALĂ/ANALIZĂ

Practicile bazate pe dovezi sunt, de asemenea, benefice atunci când cei care iau decizii cheie cu privire la inițiative au o expertiză și o formare relevantă. În cazul inițiativelor **PVE/CVE/Derad**, acest lucru înseamnă o **bună înțelegere a domeniului PVE/CVE/Derad**. În cazul în care obiectivul este de a proiecta o inițiativă, actorii-cheie în procesul de proiectare și de punere în aplicare ar trebui să aibă o **înțelegere suficientă a planificării și punerii în aplicare a proiectelor** și o înțelegere esențială a **mediului** operațional și a contextelor în care este pusă în aplicare inițiativa. Pentru ca evaluarea să aibă succes, persoanele-cheie implicate în aceasta ar trebui să fie familiarizate cu **diferite tipuri, concepții și metode de evaluare** și să știe cum să le implementeze în practică. Acesta este în special cazul evaluatorului (evaluatorilor), care ar trebui să aibă o expertiză aprofundată în ceea ce privește teoria și practica evaluării.

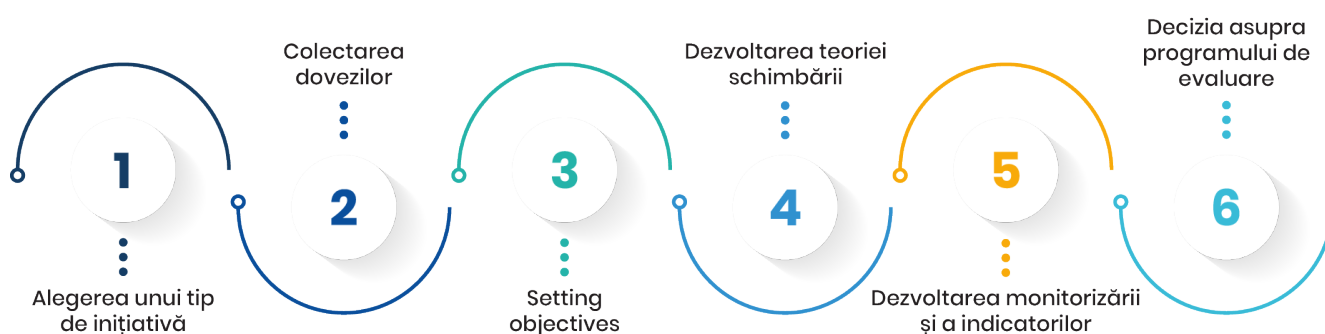
Motivul pentru care expertiza și analiza profesională sunt evidențiate în practica bazată pe dovezi este acela că dovezile și informațiile despre perspectivele părților interesate nu sunt singurele care produc decizii. Decizia privind cel **mai bun curs de acțiune necesită o interpretare și o analiză atentă a dovezilor, a situației din domeniu și a opiniilor părților interesate – iar acest lucru este cel mai bine realizat de persoane care dispun de informațiile de bază relevante**. Calitatea conceperii inițiativei depinde în mare măsură de capacitatea unui expert de a interpreta datele și cunoștințele. Același lucru este valabil și pentru evaluare și rezultatele acesteia. Pentru o evaluare, este de asemenea important ca evaluatorul să fie capabil să analizeze imparțial inițiativa.

3. CONCEPEREA INIȚIATIVELOR P/CVE /CVE/DERAD ȚINÂND CONT DE EVALUARE

Principiile practicii bazate pe dovezi ajută la conceperea inițiativelor PVE/CVE/Derad care se bazează pe cunoștințe actualizate despre radicalizare și modul de prevenire a acesteia. Respectarea acestor principii este, de asemenea, crucială pentru a satisface valorile, preferințele, nevoile și așteptările principalelor părți interesate.

Această secțiune se concentrează asupra modului în care evaluările ar trebui luate în considerare **în proiectarea inițiativei**, pentru a pregăti în mod optim terenul pentru evaluări în diferite faze ale inițiativei. Gândirea evaluărilor încă de la început este foarte importantă, deoarece multe decizii luate în etapa de planificare a inițiativei au un impact semnificativ asupra modului în care inițiativa poate fi evaluată.

Proiectarea inițiativelor având în vedere evaluarea

3.1 COLECTAREA DE DOVEZI PENTRU PROIECTAREA ȘI PLANIFICAREA INIȚIATIVEI

Atunci când se începe planificarea unei inițiative care utilizează practica bazată pe dovezi, este fundamental să se **colecteze dovezi**. **Dovezile sunt necesare pentru a forma o înțelegere informată a situației și a opțiunilor disponibile.** De asemenea, acestea vor contribui la evaluabilitatea sa ulterioară, deoarece ajută la dezvoltarea obiectivelor inițiativei și a teoriei schimbării (a se vedea secțiunile de mai jos), care servesc adesea drept punct de plecare pentru evaluare.

Această secțiune prezintă tipurile de dovezi (cunoștințe și date) care sunt în mod obișnuit necesare pentru conceperea și planificarea unei inițiative PVE/CVE/Derad.

Părțile interesate și opiniile lor

Este important să se înțeleagă de la început **cine sunt principalele părți interesate de inițiativă și care sunt valorile, nevoile, preferințele și circumstanțele acestora**. Lista părților interesate potențiale din capitolul anterior poate ajuta la identificarea părților interesate care ar trebui să fie implicate în conceperea, implementarea și/sau evaluarea inițiativei. Pe lângă identificarea părților interesate, este bine să vă gândiți și la **rolul și importanța lor relativă** în cadrul inițiativei. Nu toate părțile interesate vor avea un rol egal, iar rolul lor poate varia în funcție de aspectul sau etapa inițiativei.

Analiza părților interesate este o parte tipică a managementului de proiect și există mai multe ghiduri pentru efectuarea acesteia (a se vedea Caseta de text 3). Acestea pot oferi îndrumări utile și inspirație pentru conceperea și planificarea inițiativelor PVE/CVE/Derad

3 GHIDURI PENTRU ANALIZA PĂRȚILOR INTERESATE

- Preskill, H. și Jones, N. [Ghid Practic pentru Implicarea Părților Interesate în Proiectarea Întrebărilor ce Privesc Evaluarea](#). Seria de evaluare a Fundației Robert Wood Johnson.
- USAID. [Ghid de referință CVE pentru organizațiile locale. Implicarea părților interesate](#).
- Williams, M.J. (2021). [Prevenirea și combaterea extremismului violent: Proiectarea și evaluarea programelor bazate pe dovezi](#). Routledge.

Context

Dacă se știe ceva despre inițiativele PVE/CVE/Derad, este faptul că nu există soluții universale. Pentru a **fi eficientă, inițiativa trebuie să fie adaptată la contextul specific**. Prin urmare, dezvoltarea unei bune înțelegeri a contextului este un alt pas inițial indispensabil în planificarea unei inițiative. Deși această sarcină se suprapune parțial cu cartografierea opiniilor părților interesate, ea se extinde dincolo de aceasta.

Analiza de context ajută la înțelegerea **principalelor dinamici legate de extremismul violent și prevenirea acestora în contextul în care se va desfășura inițiativa**. Definirea a ceea ce reprezintă extremismul violent în contextul inițiativei poate ajuta la stabilirea priorităților în ceea ce privește aspectele pe care inițiativa ar trebui să le abordeze.

Ceea ce contează ca “context” ar trebui înțeles în termeni generali. **Contextul imediat** al inițiativei poate fi o anumită școală, închisoare sau cartier. Ar putea fi interesant să se caute și alte contexte locale similare dintr-o regiune diferită, pentru comparație. Pe lângă aceasta, este recomandabil să se analizeze și contextul mai larg. **Contextul mai larg** include mediul social, politic și economic mai larg în care se va desfășura inițiativa. Acest lucru ajută la înțelegerea mediului de viață al grupului țintă al inițiativei și la prezicerea oricăror consecințe neintenționate pe care inițiativa le poate avea asupra acestui context mai larg. Toate acestea sunt importante pentru a adera la principiul “a un se face rău nimănui” care ar trebui să ghideze inițiativele PVE/CVE/Derad.

Acest tip de abordare a planificării inițiativelor se numește **abordare sensibilă la conflict**. Ea a fost recomandată în special pentru dezvoltarea de inițiative în medii fragile și afectate de conflicto armate. Există orientări privind modul de aplicare a acestei abordări, care pot fi utile și pentru planificarea inițiativelor PVE/CVE/Derad.

TIP:

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) dispune de instrucțiuni pentru aplicarea unei abordări sensibile la conflicte în conceperea, monitorizarea și evaluarea inițiativelor PVE.

PNUD. Îmbunătățirea impactului programelor de prevenire a extremismului violent. Un set de instrumente pentru proiectare, monitorizare și evaluare.

Factori de risc și de protecție

Extremismul violent este un fenomen complex care implică factori individuali, comunitari, sociali, economici, politici, psihologici, culturali și ideologici. Descoperirea interacțiunii dintre acești diferiți factori poate explica care sunt cauzele radicalizării și cum pot fi prevenite sau atenuate.

Se obișnuiește să se creadă că radicalizarea este influențată de factori de risc și de protecție. Factorii de risc sunt factori și condiții care permit sau motivează radicalizarea, în timp ce factorii de protecție atenuază și previn radicalizarea și sporesc rezistența la extremismul violent. **Identificarea și înțelegerea acestor factori de risc și de protecție reprezintă un pas important pentru a identifica pe care dintre acești factori îi poate aborda inițiativa.**

Este important să se recunoască faptul că relevanța factorilor de risc și de protecție individuali diferă de la un context la altul. Atunci când se consultă cercetările privind radicalizarea, merită să se verifice cu atenție pe ce fel de date se bazează studiile și dacă rezultatele acestora sunt aplicabile contextului în care va fi pusă în aplicare inițiativa.

TIP:

Proiectul INDEED a produs un depozit digital de studii privind factorii de risc și de protecție, care este util pentru a găsi cercetări academice actualizate pe această temă. Acesta face parte din setul de instrumente INDEED disponibil la www.indeedproject.eu.

Dovezi privind inițiativele, modelele și abordările PVE/CVE/Derad

Cercetările privind eficiența inițiativelor PVE/CVE/Derad sunt încă destul de puține, astfel încât nu există prea multe dovezi științifice solide care să indice cu exactitate ce tipuri de abordări ale PVE/CVE/Derad funcționează și în ce condiții. **Cercetările existente pot totuși să ofere îndrumare și inspirație semnificativă cu privire la tipurile de abordări și metode care pot fi potrivite pentru situația în cauză.**

Resursele provenite din activitățile [Rețelei de conștientizare a radicalizării \(Radicalisation Awareness Network – RAN\)](#) pot oferi un ajutor semnificativ în găsirea studiilor și a contactelor relevante. Secțiunea “Aflați mai multe” de la sfârșitul acestui capitol oferă o multitudine de surse de informații.

Resurse

Activitatea PVE/CVE/Derad necesită resurse dedicate pentru a fi desfășurată în mod eficient și profesionist. Este **important să ne asigurăm că cei care urmează să pună în aplicare inițiativa au la dispoziție resursele necesare**. Deși acest lucru este valabil în special în cazul inițiativelor care urmează să fie puse în aplicare cu finanțare externă, este de asemenea important pentru practicienii și factorii de decizie politică care se așteaptă să contribuie la inițiativă ca parte a contractului lor de muncă existent. Pe lângă buget, este important să se ia în considerare și timpul, motivația și resursele intelectuale (interne) disponibile. **Bugetul ar trebui să includă, de asemenea, fonduri suficiente pentru evaluări.**

Existența unor informații realiste și detaliate cu privire la resursele disponibile este un alt ingredient cheie al unei planificări de succes. **Inițiativa planificată ar trebui să fie în concordanță cu resursele disponibile, în timp ce resursele ar trebui, de asemenea, să fie dedicate punerii în aplicare de inițiative și abordări eficiente**

3.2 Stabilirea obiectivelor

Odată ce au fost colectate dovezile necesare și au fost stabilite contactele cu principalele părți interesate, este posibil să se treacă la dezvoltarea inițiativei. Primul lucru la care trebuie să vă gândiți sunt obiectivele acesteia.

Poate părea evident că **inițiativa trebuie să aibă obiective clar definite**. Cu toate acestea, experiența a arătat că unul dintre punctele slabe comune ale inițiativelor PVE/CVE/Derad este faptul că obiectivele lor nu au fost definite (suficient de) clar. Nu este suficient să se afirme că inițiativa are ca scop prevenirea sau combaterea extremismului violent sau sprijinirea de-radicalizării. Obiectivele trebuie să fie și mai specifice.

În cazul în care inițiativa nu are obiective bine definite, evaluarea acesteia va fi mai dificilă. Este greu de evaluat potențiala eficiență a unei inițiative dacă scopul său nu este clar.

Se recomandă ca obiectivele să fie **elaborate împreună cu principalele părți interesate**. Analiza contextului și cunoștințele despre factorii de risc și de protecție constituie un bun punct de plecare pentru definirea obiectivelor. De asemenea, este esențial să se gândească deja în această etapă **cum se va evalua dacă obiectivele au fost atinse**. În cazul în care obiectivele par dificil de evaluat, este posibil ca acestea să fie prea nespecifice sau vagi.

3.3 ELABORAREA UNEI TEORII A SCHIMBĂRII

Odată cu identificarea obiectivului (obiectivelor), ar trebui identificat și exprimat în mod explicit **modul în care acestea vor fi îndeplinite**. Teoria schimbării include o explicație cuprinzătoare și structurată despre cum și de ce se așteaptă ca inițiativa să atingă obiectivele și impactul dorit. Aceasta ar trebui să fie elaborată – și, în mod ideal, de asemenea, evaluată și testată – în timpul fazei de proiectare a inițiativei, evaluată periodic și modificată (dacă este necesar) în timpul implementării.

Ideea cheie a teoriei schimbării este descrierea în mod explicit a modului în care se așteaptă ca resursele alocate inițiativei și activitățile acesteia să producă impactul dorit. Acest proces este de obicei împărțit în mai multe **componente** (a se vedea tabelul 1). Împreună, aceste componente explică mecanismele cauzale și ipotezele care stau la baza inițiativei.

Tabelul 1: Componentele teoriei schimbării

INTRARE	Resursele utilizate pentru inițiativă (personal, fonduri, materiale etc.)
ACTIVITĂȚI	Acțiuni întreprinse în timpul inițiativei (de exemplu, îndrumare, formare, instruire, publicare)
PRODUSE DIRECTE	Produse directe ale activităților care pot fi măsurate cantitativ (număr de cursuri de formare, interviuri și sesiuni de mentorat realizate, publicații, sesiuni de feedback/sesiuni de urmărire etc.).
REZULTAT	Rezultatele obținute (persoane care părăsesc extremismul violent, profesioniști mai bine informați cu privire la radicalizare, scăderea numărului de recrutări în extremismul violent în cartier etc.).
IMPACT	Efectul pe termen lung al inițiativei, efectele tuturor rezultatelor combinate. Acesta coincide de obicei cu obiectivele generale ale inițiativei.

Pe lângă aceste componente, este important să se precizeze **ipotezele și riscurile pe care** le include teoria schimbării:

- Ipotezele includ toate concepțiile privind motivele pentru care activitățile și realizările ar conduce la anumite rezultate și, ulterior, la impactul dorit, precum și observațiile privind condițiile predominante în care se va desfășura inițiativa.
- Riscurile includ toți acei factori care pot submina inițiativa și care pot împiedica inițiativa să își atingă rezultatele scontate.

De asemenea, trebuie să se asigure că elaborarea ipotezelor și a riscurilor nu rămâne un exercițiu separat. În schimb, componentele teoriei schimbării ar trebui să fie analizate în lumina ipotezelor și riscurilor identificate pentru a se vedea dacă ar trebui să se facă vreo modificare.

În conformitate cu principiile practicii bazate pe dovezi, **teoria schimbării ar trebui să se bazeze pe cele mai bune dovezi disponibile și să fie elaborată împreună cu principalele părți interesate.** La elaborarea unei teorii a schimbării, părțile interesate prezintă activitățile-cheie ale inițiativei și ceea ce se așteaptă să rezulte din acestea. Este extrem de important ca teoria schimbării să se **bazeze pe o înțelegere solidă a contextului în care va fi implementată inițiativa.**

Atunci când este elaborată teoria schimbării, apare prima ocazie de a evalua inițiativa. **O evaluare formativă poate fi utilizată pentru a evalua teoria schimbării și soliditatea ipotezelor care stau la baza acesteia.**

4 GHIDURI PENTRU CONSTRUIREA TEORIEI SCHIMBĂRII

- Grupul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. [Teoria schimbării](#). Ghidul însoțitor al UNDAF.
- UNICEF. [Teoria schimbării](#). Note metodologice. Evaluarea impactului nr. 2.

3.4 DEZVOLTAREA MONITORIZĂRII ȘI A INDICATORILOR

Atunci când se planifică o inițiativă, ar trebui să se decidă, de asemenea, cum va fi monitorizată în timpul punerii sale în aplicare. **Monitorizarea se referă la urmărirea punerii în aplicare a inițiativei și la măsurarea progreselor acesteia.** Pentru a monitoriza eficient o inițiativă, este important să se stabilească un sistem de colectare și analiză a datelor.

Un mecanism de monitorizare ar trebui să fie dezvoltat având în vedere evaluările inițiativei. Tipul de date colectate în timpul punerii în aplicare va determina într-o măsură semnificativă ce tipuri de evaluări vor fi posibile ulterior și cât timp și efort va necesita realizarea lor.

Pentru a monitoriza și documenta progresul inițiativei, se recomandă de obicei:

- Stabilirea unor practici sistematice de ținere a evidenței
- Elaborarea de indicatori care pot fi utilizați pentru a măsura progresul inițiativei.
- Efectuarea unei evaluări de bază
- Monitorizarea contextului

Păstrarea
evidenței

Dezvoltarea
indicatorilor

Evaluare de
referință

Monitorizarea
contextului

Ținerea evidenței

Această parte a monitorizării este destul de simplă. Aceasta înseamnă să se **asigure că toate datele relevante despre activitățile și practicile inițiativei sunt colectate în mod sistematic**. De asemenea, este important să se documenteze orice modificări care au fost aduse inițiativei pe parcurs.

Indicatori

Indicatorii sunt **repere care permit măsurarea realizării sau a progresului anumitor parametri pe parcursul implementării inițiativei**. Indicatorii sunt legați de obiectivele și activitățile specifice ale inițiativei. Tabelul 2 oferă exemple de indicatori utilizați în mod obișnuit.

Atunci când alegeți indicatorii, este foarte important să vă gândiți cu atenție la relația dintre indicatori și obiective. Pentru a fi utili, **indicatorii ar trebui să aibă o legătură clară cu obiectivele**. De asemenea, ar trebui să se asigure că vor exista date adecvate pentru a le măsura în mod fiabil. **Pentru aceasta, teoria schimbării poate fi utilă pentru a conecta indicatorii la obiective**, pentru a identifica indicatori pentru activități și rezultate, pentru a monitoriza ipotezele care stau la baza teoriei și pentru a măsura dacă inițiativa are impactul anticipat de teoria schimbării. Pentru a colecta tipul potrivit de dovezi pentru indicatori, este necesar să se stabilească metodele de colectare a datelor și să se evalueze capacitatea și limitele acestora. De asemenea, este important ca indicatorii să fie stabiliți pe baza unei abordări sensibile la dimensiunea de gen și a principiilor generale de incluziune.

Tabelul 2: Tipuri de indicatori

INDICATORI DE RE-ZULTAT	Die Anzahl der erreichten Personen, die Anzahl der Personen, die sich an der Initiative beteiligt haben, und die Anzahl der Personen, die sich erfolgreich von der Initiative gelöst oder eine Veränderung gemäß den Zielen der Initiative vollzogen haben; der Grad des Engagements bei der Zielgruppe.
INDICATORI DE PROCES	Die Anzahl der durchgeführten Veranstaltungen und Aktivitäten, die Anzahl der Teilnehmer:innen an den Aktivitäten, die Art der durchgeführten Aktivitäten, die Qualität der Beziehungen zwischen den verschiedenen Stakeholdern, der Grad des Vertrauens zwischen den Stakeholdern.
INDICATORI DE INTRARE	Die Höhe der investierten finanziellen Mittel, der für die Initiative eingesetzten Humanressourcen und anderer Arten von Ressourcen, die in die Initiative investiert werden.

Indicatorii sunt adesea considerați cantitativi (cu alte cuvinte, măsurați în cifre). Mulți indicatori sunt într-adevăr cantitativi, dar pot fi măsurați și în mod nenumeric, fiind astfel calitativi (a se vedea tabelul 3).

Tabelul 3: Indicatori cantitativi și calitativi

INDICATORI CANTITATIVI	INDICATORI CALITATIVI
Indicatorii cantitativi oferă o măsură clară, sunt de obicei reprezentați în grafice sau diagrame și sunt comparabili cu alte date numerice. • Câte (activități, participanți)? • Cât de mult (bani, timp)? • Cât timp (au fost implementate activitățile)? • Cât de des (au avut loc activități, s-au întâlnit participanții)?	Indicatorii calitativi măsoară tipurile de schimbări în comportamente, atitudini, relații și modul în care acestea au avut loc. Aceștia sunt specifici contextului. • Cum a avut loc o schimbare? Cum au condus activitățile inițiativei la schimbare? • Care este percepția participanților/părților interesate? • Cum se simt participanții? • Ce tip de relații au dezvoltat participanții cu personalul pe parcursul inițiativei?

Pe lângă decizia privind indicatorii care trebuie utilizați, este de asemenea esențial să se stabilească ce fel de date sunt necesare pentru a le măsura, cum vor fi colectate, cât de des și de către cine. Aceste sarcini sunt adesea responsabilitatea personalului care lucrează la inițiativă, dar poate fi, de asemenea, o responsabilitate comună cu un evaluator, un finanțator sau un funcționar guvernamental responsabil cu monitorizarea inițiativelor PVE/CVE/Derad.

Indicatorii nu trebuie doar să fie definiți și urmăriți, ci și discutați. Se recomandă să se vizualizeze indicatorii și să se comunice periodic părților interesate cu privire la progresul inițiativei. Ar trebui să se organizeze reuniuni periodice pentru a analiza progresele înregistrate și a discuta orice problemă pentru a menține părțile interesate pe aceeași lungime de undă.

Evaluarea de bază

Scopul unei evaluări de bază este de a stabili situația anterioară implementării inițiativei. Aceste date sunt necesare pentru a se putea stabili ulterior dacă a avut loc o schimbare. Evaluarea de bază este de obicei elaborată împreună cu indicatorii și măsoară indicatorii înainte de începerea inițiativei. În afară de crearea propriului studiu de bază, surse utile pentru evaluarea de bază pot fi statisticile oficiale, anchetele și rapoartele existente.

Monitorizarea contextului

Unele inițiative au stabilit, de asemenea, procese de **monitorizare a contextului în care se desfășoară inițiativa**, precum și a interacțiunii inițiativei cu acest context. Acest lucru este deosebit de important atunci când inițiativa funcționează într-un context volătil.

Există ghiduri practice pentru monitorizarea contextului, de exemplu, de către [PNUD](#).

3.5 STABILIREA CALENDARULUI DE EVALUARE

În mod ideal, planul inițiativei ar trebui să includă și un plan care să precizeze când și cum va fi evaluată inițiativa. Inițiativele PVE/CVE/Derad pot fi evaluate în diverse momente și în diverse scopuri. Pentru mai multe informații despre opțiunile disponibile în diferite faze, consultați ghidul electronic INDEED 1 și instrumentul de evaluare INDEED (www.indeedproject.eu).

Mehr erfahren

Instrucțiuni generale și rezumate de bune practici

- PNUD. [Îmbunătățirea impactului programelor de prevenire a extremismului violent](#). Un set de instrumente pentru proiectare, monitorizare și evaluare.
- USAID. [Ghid de referință CVE pentru organizațiile locale](#).
- Neumann, P.R. (2017). Contracurarea extremismului violent și a radicalizării care duce la terorism: [Idei, recomandări și bune practici din regiunea OSCE](#).
- RAN (2017). [Manualul RAN privind programele de formare CVE/PVE. Orientări pentru formatori și factorii de decizie politică](#).
- Compas. [Ghidul de utilizare: Cum să elaborați un plan de monitorizare și evaluare](#).
- Khalil, J. & Zeuthen, M. (2016) [Contracurarea extremismului violent și reducerea riscurilor. Un ghid pentru elaborarea și evaluarea programelor](#). Raport Whitehall.
- Seminarul proiectului INDEED "[Proiectarea practicii bazate pe dovezi](#)".

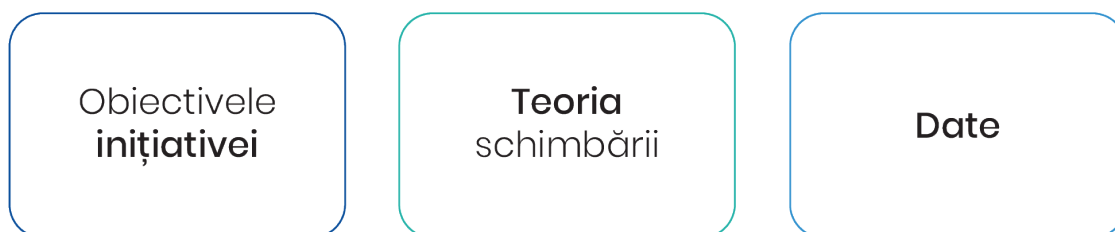
Baze de date și cataloage ale inițiativelor PVE/CVE/Derad

- RAN. [Prevenirea radicalizării spre terorism și extremism violent. Colecția RAN de abordări și practici](#).
- Impact Europe. [Baza de date CVE](#).

4. PLANIFICAREA UNEI EVALUĂRI PENTRU O INIȚIATIVĂ DEJA IMPLEMENTATĂ

Este încă frecvent ca evaluările să nu fie prevăzute atunci când inițiativele sunt concepute inițial. În astfel de situații, opțiunile disponibile sunt, de obicei, mai limitate, dar este aproape întotdeauna posibil să se realizeze o formă de evaluare folosind abordarea bazată pe dovezi. Probabil că aceasta nu va fi de o calitate la fel de bună, dar poate fi totuși utilă în scopuri de învățare. Evaluările pot ajuta în mod semnificativ la restructurarea inițiativei și a practicilor sale, astfel încât să se poată efectua evaluări mai cuprinzătoare în proiectele și inițiativele viitoare.

Ce fel de evaluări pot fi efectuate chiar dacă nu au fost planificate inițial depinde în mare măsură de modul în care inițiativa a fost implementată și documentată. Trei aspecte sunt deosebit de importante.

Obiectivele inițiativei – Pentru a evalua inițiativa, este necesar să se cunoască obiectivele acesteia. O slăbiciune comună a inițiativelor PVE/CVE/Derad este că obiectivele nu sunt definite suficient de specific. Uneori, obiectivele sunt puse pe hârtie în timpul etapei de planificare, dar nu sunt revizuite și actualizate ulterior. Acest lucru poate duce la o situație în care obiectivele sunt oarecum diferite pe hârtie și în practică. O lipsă de documentare cu privire la obiectivele inițiativei nu este, desigur, o situație ideală. În cazul în care obiectivele nu sunt documentate, dar există un consens clar cu privire la existența lor în rândul părților interesate, se poate considera că există claritate. Cu toate acestea, chiar și în acest caz, este important să ne gândim la implicațiile lipsei de documentare asupra rezultatelor evaluării.

Teoria schimbării – Un alt punct de plecare esențial pentru evaluare este teoria schimbării inițiativei. Aceasta explică modul în care inițiativa ar trebui să atingă rezultatele dorite. Este foarte frecvent ca inițiativa să nu aibă o teorie a schimbării bine definită de la început. În cazul în care teoria schimbării nu este pusă pe hârtie, acest lucru trebuie făcut la începutul evaluării. Din nou, aceasta nu este o situație ideală. Dacă teoria schimbării este definită retrospectiv, aceasta va avea un impact posibil negativ asupra fiabilității rezultatelor evaluării.

Date – Multe lucruri depind și de disponibilitatea datelor. Dacă există o documentație bogată, sistematică și detaliată a implementării inițiativei, este posibil să existe suficiente date pentru a evalua implementarea acesteia în timp. Cu toate acestea, ar trebui să se evalueze foarte atent dacă datele sunt suficiente.

Ca regulă generală, dacă există suficientă claritate în ceea ce privește obiectivele inițiativei și teoria schimbării, este de obicei posibil să se efectueze o evaluare a procesului cel puțin pentru unele aspecte ale inițiativei (tipurile de evaluare sunt prezentate în Ghidul electronic INDEED 1). O evaluare de înaltă calitate a rezultatelor este rareori posibilă fără un plan de evaluare existent și practici de monitorizare corespunzătoare.

O opțiune care este întotdeauna deschisă este evaluarea formativă a obiectivelor inițiativei și a teoriei schimbării.

În cazul în care nu s-a mai făcut nicio evaluare, este bine să se înceapă cu tipuri de evaluare mai puțin solicitante. Stabilirea unor practici de evaluare solide poate fi văzută ca un proces care începe prin stabilirea unor practici de sprijin și progresează către evaluări mai complexe. Acest proces se poate desfășura, de exemplu, prin următoarele etape:

- Elaborarea obiectivelor inițiativei și a teoriei schimbării
- Evaluarea formativă (a acestor obiective și a teoriei schimbării)
- Introducerea planului de evaluare și sprijinirea practicilor de monitorizare
- Evaluarea procesului de implementare a inițiativei
- Evaluarea rezultatelor inițiativei

5. EVALUAREA BAZATĂ PE DOVEZI ÎN PATRU ETAPE

Evaluarea este o parte importantă a planificării și implementării inițiativelor bazate pe dovezi. În capitolul anterior s-a discutat despre modul în care evaluarea poate fi integrată în proiectarea inițiativei și despre modul de planificare a inițiativei astfel încât aceasta să poată fi evaluată în mod semnificativ și eficient.

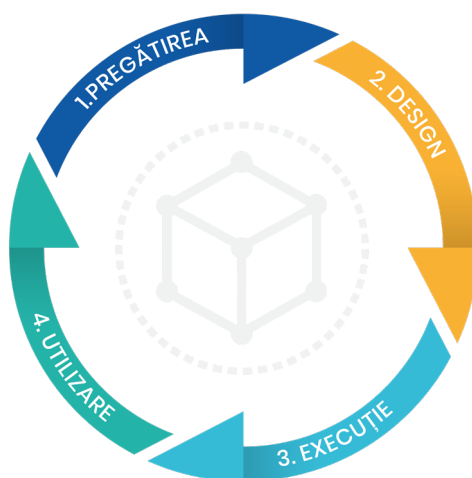
Acest capitol se concentrează pe procesul de evaluare și prezintă **recomandări pas cu pas privind modul de realizare a unei evaluări care să fie în conformitate cu principiile practicii bazate pe dovezi**. Acesta este alcătuit având în vedere caracteristicile inițiativelor PVE/CVE/Derad. Recomandările se bazează pe modelul INDEED pentru evaluarea bazată pe dovezi. Capitolul va începe prin prezentarea modelului și apoi va trece la descrierea detaliată a fiecărei etape de evaluare

5.1 MODELUL INDEED PENTRU EVALUAREA BAZATĂ PE DOVEZI

Modelul INDEED prezintă modul în care pot fi elaborate și realizate evaluările folosind o abordare bazată pe dovezi. Acesta împarte procesul de evaluare în **patru etape principale**: pregătire, proiectare, execuție și utilizare (a se vedea figura 1).

1. **Pregătirea:** Această etapă explică modul în care trebuie abordată evaluarea în organizația dumneavoastră.
2. **Design:** În această etapă se specifică elementele esențiale care trebuie incluse în planul de acțiune pentru evaluare. Acest plan poate ajuta la urmărirea tuturor etapelor necesare pentru evaluare.
3. **Execuție:** Această etapă indică la ce trebuie să fim atenți în timpul evaluării și explică ce trebuie făcut cu rezultatele colectate.
4. **Utilizare:** Această etapă ilustrează cum, cu cine, în ce format și în ce condiții pot fi împărtășite rezultatele evaluării.

Figura 1 Cele patru etape ale procesului de evaluare

O evaluare este mai utilă atunci când este privită ca un proces iterativ și ciclic, ceea ce reprezintă un element cheie al dezvoltării proiectului. Rezultatele evaluării pot fi utilizate pentru a îmbunătăți și reorienta obiectivele, rezultatele și metodele de lucru ale inițiativei. După o anumită perioadă de timp, inițiativa în noua sa formă va fi, în mod ideal, evaluată din nou, prin începerea unui nou ciclu de evaluare. Evaluările periodice contribuie la durabilitatea unei inițiative și la formarea unei culturi a evaluării în mediul de lucru.

În modelul INDEED, descrierea fiecărei etape este construită în special ținând cont de principiile practicii bazate pe dovezi (a se vedea figura 2). În contextul evaluării, aceste principii au următoarea semnificație:

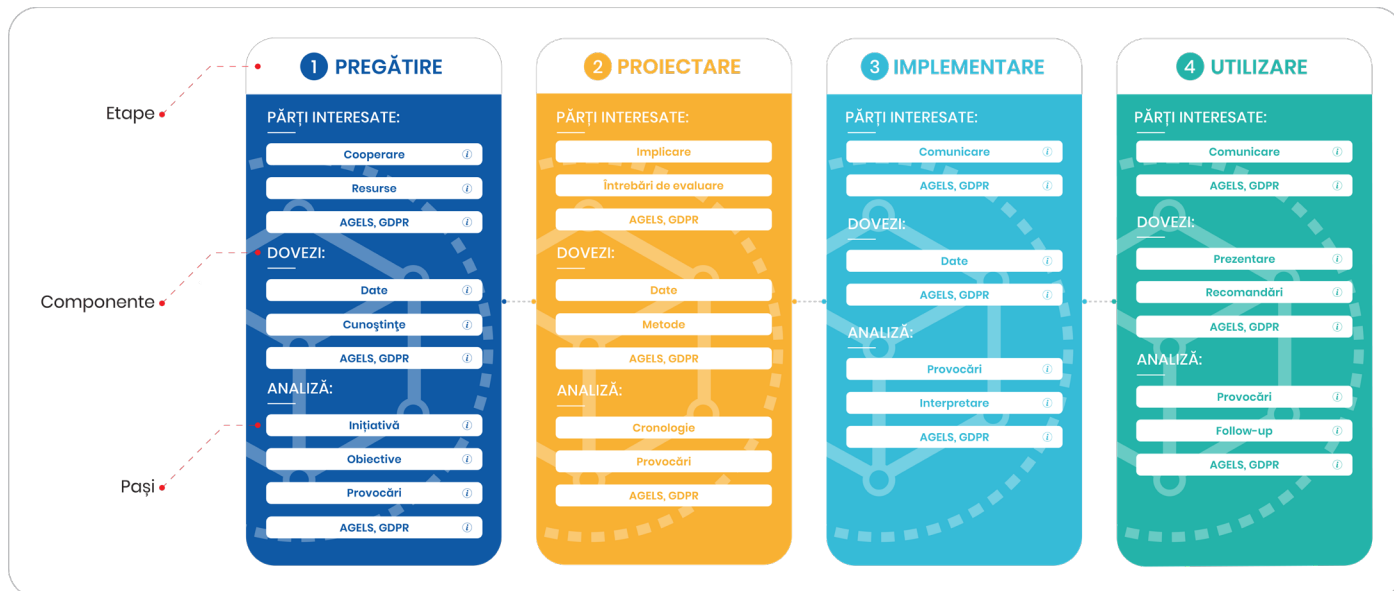
- 1. Dovezi** - Pentru a realiza o evaluare fiabilă și de înaltă calitate, este necesar ca aceasta să se bazeze pe date relevante și colectate cu atenție. De asemenea, planul de evaluare ar trebui să se bazeze pe cunoștințele existente în materie de practici de evaluare și pe bunele practici desprinse din evaluările anterioare în domeniul PVE/CVE/Derad.
- 2. Părțile interesate** - Participanții cheie interesați ar trebui să fie incluși în procesul de evaluare încă de la început pentru a se asigura că obiectivele sale sunt semnificative și utilizabile, precum și pentru a încuraja încredere spre posibilitatea de a atinge rezultate fiabile.
- 3. Analiză** - Evaluatorul și alte părți interesate cheie ar trebui să aibă o înțelegere suficientă a practicilor de evaluare și a inițiativelor PVE/CVE/Derad pentru a pune la punct un plan de evaluare semnificativ și pentru a formula concluzii fiabile pe baza datelor.

Figura 2 Principiile practicii bazate pe dovezi ca și componente ale etapelor de evaluare

Fiecare etapă de evaluare implică mai mulți pași. În modelul INDEED, aceste etape sunt organizate în funcție de componenta practicii bazate pe dovezi de care este (în principal) legată (a se vedea figura 3). Este important de reținut că **etapele nu sunt prezentate neapărat într-o ordine cronologică și că acestea sunt adesea legate între ele.**

Figura 3: Stagiile, componentele, și pașii procesului de evaluare

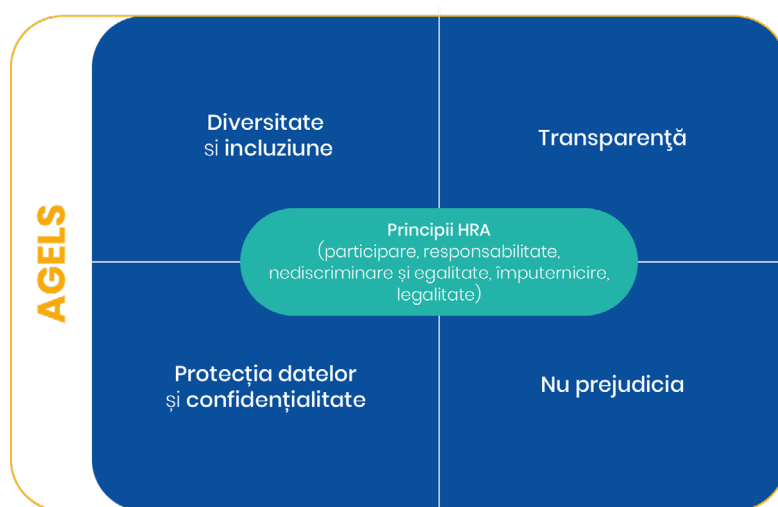

5.2 MODELUL INDEED ȘI ABORDAREA BAZATĂ PE DREPTURILE OMULUI

Atunci când se planifică și se efectuează o evaluare, trebuie să se ia în considerare un set larg de întrebări etice, luând în considerare o abordare bazată pe drepturile omului (HRBA) și subiectele GELSA. Chiar dacă aspectele etice pot face deja parte din Codul de conduită profesională sau din Codul de Etică Profesională al multor organizații și sunt în general aplicabile unei evaluări, pot exista totuși alte considerente etice care apar odată cu efectuarea de cercetări cu participanți umani.

În această secțiune se discută ce înseamnă să faci o evaluare bazată pe principii etice. Ea se ghidează după principiile-cheie incluse în HRBA (participare, responsabilitate, nediscriminare și egalitate, împuternicire și legalitate), care stau la baza conceptualizării eticii în acest proiect (numit GELSA; pentru mai multe informații despre aceasta, consultați Ghidul electronic INDEED 1).

Abb. 3. Wichtige ethische Erwägungen bei der Bewertung (auf der Grundlage von HRBA und GELSA)

- **Diversitate și incluziune** – Evaluarea ar trebui să fie planificată, concepută și pusă în aplicare în așa fel încât să recunoască diversitatea și să urmărească incluziunea. Există mai multe aspecte în acest sens. În momentul colectării datelor, ar trebui să se asigure că există o distribuție egală de gen. Atunci când se selectează persoanele care vor fi implicate în procesul de evaluare, ar trebui să se asigure că selecția ține cont de gen și de diversitate. Acest lucru va contribui la obținerea unor rezultate reprezentative și echilibrate. În cazul în care inițiativa se referă la gen, este bine să vă gândiți la includerea unor indicatori sensibili problemelor de gen și la urmărirea datelor monitorizate care se referă la gen. În același mod, includerea persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor de diferite origini etnice în cercetarea și gestionarea evaluării va avea, de asemenea, un impact pozitiv asupra rezultatelor. Procesul de evaluare ar trebui să fie organizat astfel încât să fie convenabil și incluziv pentru toate părțile implicate și să sprijine o bună cultură de lucru. În cele din urmă, este important să se reflecteze asupra stereotipurilor de gen și a altor stereotipuri existente și să se atenueze influența acestora asupra deciziilor luate pe parcursul întregului proces de evaluare.
- **Transparență** – Evaluarea este rareori un proces care se desfășoară fără probleme, chiar și atunci când este planificat cu mare atenție. Credibilitatea procesului de evaluare se bazează în primul rând pe onestitate și transparență. Rapoartele de evaluare ar trebui să descrie în mod transparent procesul și să precizeze limitele rezultatelor sale. Transparența ar trebui să fie, de asemenea, punctul comun pentru cooperarea părților interesate în timpul procesului de evaluare, deoarece deschide căi de rezolvare sau de abordare a provocărilor.
- **Protecția și confidențialitatea datelor** – La planificarea și executarea evaluării, trebuie luate în serios aspectele legate de confidențialitatea și securitatea datelor. Acest lucru implică asigurarea faptului că gestionarea și colectarea datelor respectă reglementările europene privind protecția datelor și legile naționale (cu o atenție specială acordată reglementărilor și legilor legate de utilizarea datelor sensibile). Pe de altă parte, evaluatorul are, de asemenea, responsabilități etice față de respondenții interviurilor și participanții la grupurile de discuții. În conformitate cu principiile cercetării responsabile, respondenții trebuie să fie informați în mod corespunzător cu privire la modul în care vor fi utilizate datele și să li se ceară să semneze un formular de consimțământ. Acest formular ar trebui să precizeze termenii și condițiile de participare la interviu, precum și să ofere respondentului dreptul de a se retrage din participare în orice moment. În cazul în care respondenților li se promite anonimatul, raportul de evaluare respectiv ar trebui să fie redactat cu atenție, astfel încât niciun respondent să nu poată fi identificat.
- **Fără prejudicii** – Orice evaluator care desfășoară activități de cercetare ar trebui, în general, să se limiteze la o abordare sensibilă și să aibă grijă să nu expună niciun participant la niciun fel de risc. Mediul în care sunt organizate activitățile ar trebui să fie sigur și ar trebui depuse toate eforturile pentru a garanta acest lucru. În cazul în care apar probleme în timpul procesului de implementare, acestea trebuie adresate imediat.

- Biroul Națiunilor Unite pentru combaterea terorismului. [Set de instrumente de monitorizare, evaluare și învățare: Pentru a sprijini planurile de acțiune pentru prevenirea și combaterea extremismului violent.](#)
- Institutul australian de studii familiale. [Etica în evaluare.](#)

5.3. ETAPELE DE EVALUARE ÎN DETALIU

Acest capitol prezintă principalele elemente și etape pentru planificarea și realizarea unei evaluări bazate pe dovezi. Acesta va descrie modul în care se pot pune în practică principiile unei abordări bazate pe dovezi în fiecare etapă a procesului de evaluare.

TIP :

Instrucțiuni mai detaliate și adaptate pentru procesul de evaluare sunt disponibile pe instrumentul de evaluare INDEED (www.indeedproject.eu).

Modelul INDEED pornește de la premisa că obiectivele inițiativei, teoria schimbării și practicile de monitorizare sunt bine dezvoltate. Dacă nu este cazul, consultați capitolul anterior al acestui e-ghid, precum și instrumentul de evaluare INDEED pentru mai multe instrucțiuni. Descrierea procesului de evaluare de aici este în mare parte adaptată pentru evaluările de proces și de rezultat. Etapele pentru realizarea unei evaluări formative sunt descrise în instrumentul de evaluare INDEED.

Etapa 1 – Pregătirea: Cum să începem procesul de evaluare?

Prima etapă a evaluării implică o bună înțelegere a inițiativei și o evaluare a nevoilor, a contextului și a resurselor disponibile pentru evaluare. Aceste informații sunt necesare pentru a defini obiectivul evaluării și scenarii de evaluare realiste. Această etapă implică, de asemenea, cartografierea principalelor părți interesate a căror cooperare este necesară în diferite etape ale evaluării.

Pasul 1

Cooperare

Cine sunt principalele părți interesate și care sunt nevoile, valorile și preferințele lor?

Este important să vă gândiți din timp care sunt principalele părți interesate pentru obiectivele predefinite ale evaluării. Lista părților interesate potențiale din Caseta de text 6 poate fi de ajutor în identificarea acestora. Nu uitați să vă gândiți la toate etapele evaluării: a cui cooperare este necesară pentru a planifica, concepe și efectua evaluarea, cine poate utiliza rezultatele etc.

Se recomandă să se adopte o abordare participativă a evaluării încă de la început. Practica bazată pe dovezi evidențiază importanța luării în considerare a nevoilor, valorilor și preferințelor părților interesate. Părțile interesate ar trebui să fie contactate încă din această etapă, iar opiniile lor ar trebui ascultate cu atenție. Metodele de analiză a părților interesate (a se vedea Caseta de text 3) pot ajuta la cartografierea opiniilor părților interesate.

Atunci când vă gândiți la părțile interesate, asigurați-vă că sunt incluse toate genurile și mediile culturale/etnice/religioase relevante.

Pasul 2

Resurse

Ce tipuri de resurse sunt disponibile și cum se pot asigura resursele lipsă?

Este la fel de important să se aibă o imagine de ansamblu a tuturor resurselor disponibile (sau a alocării resurselor), atât pentru planificare, cât și pentru efectuarea evaluărilor și diseminarea rezultatelor. Resursele nu se limitează doar la estimarea costurilor de organizare a procesului de evaluare. Acestea cuprind, de asemenea, resurse intelectuale (personal suficient, cunoștințe, materiale) și timp, în funcție de concepția evaluării, de obiectivele evaluării și de datele care sunt deja disponibile. Este la fel de important să se întrebe părțile interesate implicate cu privire la timpul sau disponibilitatea lor de a-și asuma orice fel de rol în procesul de evaluare. Pentru aceasta, este utilă și estimarea numărului și a frecvenței reuniunilor la care vor participa părțile interesate.

CUNOȘȚINȚE	Pasul 3	Date	Ce fel de date sunt deja disponibile? Pregătirea implică, de asemenea, colectarea de informații privind dovezile deja disponibile. Organizațiile responsabile de punerea în aplicare a inițiativelor colectează adesea date și își monitorizează activitatea. Atunci când monitorizarea datelor este organizată în mod corespunzător, aceasta poate fi o sursă importantă de date pentru evaluare.
	Pasul 4	Cunoștințe	Ce fel de cunoștințe sunt necesare? Pentru a lua decizii în cunoștință de cauză, sunt necesare mai multe tipuri de cunoștințe. Acestea pot fi informații despre tipurile și metodele de evaluare, cercetări academice privind extremismul violent sau contextul în cauză, și așa mai departe. O sursă de cunoștințe deosebit de utilă este reprezentată de evaluările efectuate anterior cu privire la inițiative similare. Acestea pot ajuta la o mai bună înțelegere a metodelor utilizate pentru colectarea de dovezi în acest domeniu sau a modului în care au fost atinse grupurile țintă și cum au fost utilizate rezultatele, printre alte aspecte.
ANALIZĂ	Pasul 5	Inițiativa	Sunt obiectivele și teoria schimbării ale inițiativei bine definite? Analiza obiectivelor, a ipotezelor și a lacunelor inițiativei este necesară pentru a identifica traiectoria de evaluare. Luarea în considerare a contextelor sociale, economice, politice și geografice ale inițiativei poate oferi, de asemenea, informații despre modul în care acești factori pot avea un impact asupra punerii în aplicare a inițiativei și despre modul în care evaluarea poate contribui la sau afecta oricare dintre acești factori. Expertiza în domeniul PVE/CVE și Derad este esențială pentru analiza inițiativei. De asemenea, este bine să se ia în considerare dacă inițiativa și punerea sa în aplicare au aspecte legate de gen și diversitate care ar trebui luate în considerare în planul de evaluare.

ANALIZĂ	Pasul 6	Obiective	Care sunt obiectivele potențiale ale unei evaluări bazate pe nevoile, valorile și preferințele părților interesate? După cartografierea nevoilor, valorilor și preferințelor părților interesate, aceste rezultate ar trebui analizate pentru a afla cum ar putea fi combinate și prioritizate. Este recomandabil să se analizeze acest aspect împreună cu părțile interesate și să se identifice ce fel de opțiuni de evaluare sunt realiste și răspund nevoilor identificate. Pentru mai multe instrucțiuni privind definirea obiectivelor, consultați Caseta 7. După aceasta, este posibil să se selecteze și tipul de evaluare cel mai potrivit. Cele mai comune tipuri de evaluare sunt prezentate în Ghidul electronic INDEED 1
	Pasul 7	Riscuri & Provocări	Ce tipuri de riscuri și provocări privind o evaluare au apărut în cadrul cercetărilor și discuțiilor inițiale și cum să le rezolvăm sau să le atenuăm? O imagine completă a contextului va ajuta, de asemenea, la definirea barierelor potențiale pentru evaluare. Acestea pot fi factori interni legați de resurse, expertiză și motivație sau factori externi, cum ar fi riscurile politice legate de anumite tipuri de evaluare sau restricțiile legale privind colectarea, distribuirea și gestionarea datelor.

6 TIPOLOGIA EVALUĂRII PĂRȚILOR INTERESATE A PROIECTULUI INDEED

Pentru a ajuta la identificarea părților interesate relevante, proiectul INDEED a elaborat următoarea tipologie bazată pe rolurile pe care părțile interesate le pot juca în cadrul evaluării. Aceste roluri se pot suprapune, astfel încât aceeași persoană sau instituție să îndeplinească mai multe funcții.

- Inițiatorii** sunt cei care comandă sau lansează o evaluare, considerând, într-un fel sau altul, valoarea evaluării pentru activitățile viitoare.
- Un coordonator de evaluare** este desemnat să gestioneze evaluarea. Acest lucru nu înseamnă instituirea unei abordări 'de sus în jos'. Coordonatorul are rolul de a sprijini și facilita procesul și de a se asigura că toate piedicile din cadrul acestuia sunt rezolvate în mod eficient.
- Utilizatorii finali ai evaluării** sunt cei care vor utiliza rezultatele finale. Aceștia pot fi organizații, clienți, furnizori de date sau persoane din afara inițiativei evaluate, care ar putea beneficia de pe urma rezultatelor solide ale evaluării.

4. **Evaluatorii interni sau externi** sunt cei care efectuează sau controlează în principal evaluarea și au (sau ar trebui să aibă) expertiză atât în efectuarea evaluării, cât și în interpretarea rezultatelor acesteia.
5. **Finanțatorii** sunt părțile interesate care oferă finanțare/resurse pentru punerea în aplicare a unei inițiative și/sau a unei evaluări. De asemenea, un finanțator poate (sau nu) să acționeze ca un inițiator care decide că trebuie să se facă o evaluare pentru a justifica fondurile utilizate sau ca parte a unei noi cereri de finanțare.
6. **Respondenți și furnizori de date – Respondenții** sunt, de obicei, persoane care fac parte din grupurile-țintă ale anumitor inițiative sau care participă la punerea în aplicare a acestora și pot fi intervievați sau li se poate cere să completeze un sondaj pentru a colecta informații esențiale pentru evaluare. **Furnizorii de date** sunt părțile interesate care dețin date disponibile necesare pentru evaluare (de exemplu, deținătorii diverselor tipuri de date de registru care pot fi utilizate pentru a compara grupul țintă al inițiativelor cu populația generală).
7. **Colectorii de date** sunt cei care colectează datele de la respondenți și de la furnizorii de date.
8. **Managerii de date** monitorizează (sau ar trebui să monitorizeze) procesul de colectare a datelor, asigurându-se că toate datele sunt stocate în siguranță și organizate în conformitate cu toate standardele de gestionare a datelor.

Etapa 2 – Proiectare: Cum poate fi conceput planul de acțiune pentru evaluare?

Această etapă oferă îndrumări pentru elaborarea unui plan detaliat de evaluare (plan de acțiune pentru evaluare sau PAE). Diferența dintre etapele de pregătire și de proiectare constă în faptul că prima este destinată colectării tuturor cunoștințelor disponibile în timp ce etapa de proiectare folosește aceste dovezi și discuțiile cu părțile interesate ca punct de plecare și elaborează un plan detaliat pentru modul în care va fi realizată evaluarea. PAE poate include următoarele informații: părțile interesate (roluri și îndatoriri), elemente de probă (gestionarea datelor, tipul de evaluare, concepția evaluării și metodele de evaluare) și analiza (calendarul, atenuarea riscurilor și aspectele etice).

Un exemplu de model de plan de acțiune pentru evaluare este disponibil în anexa 1.

PROIECTARE: ETAPE CHEIE			
PĂRȚILE INTERESATE	Pasul 1	Implicare	Cum se pot implica în evaluare părțile interesate identificate?
			Toate rolurile fiecărei părți interesate trebuie definite și clarificate în cadrul procesului de implementare a evaluării: cine colectează, analizează, stochează și diseminează datele și așa mai departe. Este important să se formeze o echipă de evaluare solidă și să se stabilească o conducere informală în cadrul procesului, astfel încât întregul proces să poată fi urmărit și obstacolele să fie atenuate în mod eficient. Este la fel de important să se definească metodele/ perioadele de comunicare cu părțile in-

PĂRȚILE INTERESATE			teresate. O comunicare structurată va ușura procesul și îl va face mai atractiv. Părțile interesate ar trebui să fie tratate într-un mod nediscriminatoriu și orice probleme de accesibilitate ar trebui abordate în mod adecvat.
	Pasul 2	Evaluare întrebări	La ce întrebări exacte ar trebui să răspundă evaluarea? Este o bună practică să se definească întrebarea (întrebările) de evaluare împreună cu părțile interesate. Aceste întrebări vor servi drept micro-obiective în cadrul obiectivului general al evaluării. Ele vor facilita înțelegerea datelor care trebuie colectate, precum și a metodelor care trebuie utilizate. Pentru mai multe îndrumări cu privire la elaborarea întrebărilor de evaluare, a se vedea Casetă de text 7.
CUNOȘȚINȚE	Pasul 3	Date	Cum se colectează datele? Și ce date să colectați? Pentru fiecare evaluare, este necesar să • se definească tipul de date colectate pentru a putea răspunde la fiecare întrebare de evaluare și • se pregătească un plan de gestionare a datelor. De exemplu, pentru a înțelege modul în care este organizată comunicarea între diferite agenții, personalul implicat în punerea în aplicare a inițiativelor ar putea răspunde la întrebările din sondaj sau ar putea fi organizate grupuri de discuții cu reprezentanți ai acestor organizații. De exemplu, pentru a evalua dacă schimbul de date funcționează, datele pot include documentație, mărturii ale personalului și observarea longitudinală a participanților. În ceea ce privește modul de colectare a datelor, este important să se ia în considerare modul în care se poate face acest lucru din punct de vedere etic, astfel încât grupurile țintă să fie tratate cu respect și să se ia în considerare orice dimensiuni și atitudini culturale sau etnice relevante. De asemenea, datele ar trebui să fie colectate și selectate într-un mod imparțial. Pentru a defini standardele de colectare a datelor, evaluatorul poate urma liniile directoare disponibile. Aceste standarde ar putea fi prezentate în formatul șablonului și ar putea include informații per-

CUNOȘTINȚE			sonale (care trebuie verificate cu atenție în raport cu orientările etice): nume, date demografice, sex, număr de ani lucrați în organizație, nivel de educație etc. Datele colectate trebuie să fie prelucrate și stocate în conformitate cu normele de protecție a datelor. Atunci când se iau în considerare aspecte legate de protecția datelor, este o idee bună să se facă referire la standardele naționale și/sau organizaționale și să se consulte cu un DPO (dacă este disponibil), în cazul în care există întrebări. Trebuie luate în considerare, de asemenea, aspectele etice ale cercetării. De exemplu, cele legate de obținerea consimțământului în cunoștință de cauză din partea respondenților.
	Pasul 4	Metode	Ce metode să folosiți pentru a colecta și analiza datele? Este necesar să se definească ce fel de concepție și metode de evaluare vor fi utilizate în cadrul evaluării. Concepția evaluării stabilește structura generală și domeniul de aplicare al evaluării. Metodele de evaluare o completează prin definirea modului în care vor fi colectate și analizate datele. Tipul, concepția și metodele de evaluare explică împreună modul în care vor fi atinse obiectivele evaluării. Ghidul electronic INDEED E-Guidebook 1 prezintă cele mai frecvente modele și metode de evaluare. Alegerea concepției și a metodelor este influențată de resursele disponibile. Este recomandată o privire realistă asupra timpului disponibil, resursele, detaliile organizaționale, expertiza și disponibilitatea părților interesate.
ANALIZĂ	Pasul 4	Cronologie	De ce să se folosească o cronologie? PAE ar trebui să includă, de asemenea, un calendar. Un calendar poate ajuta la împărțirea procesului în etape. Un calendar bun este unul care include suficiente rezerve de timp pentru a depăși posibilele provocări (întreruperi în colectarea datelor, erori umane, respondenți indisponibili etc.), ce ar putea necesita o replanificare ad-hoc.

Pasul 5

Riscuri & Provocări

Care sunt principalele provocări și cum să le atenuăm?

Identificarea riscurilor și anticiparea provocărilor potențiale ar putea face, de asemenea, parte din plan. Acestea garantează o mai bună pregătire pentru evoluții neprevăzute și o reacție cât mai eficientă. În acest context, este bine să vă gândiți și la modul în care evaluarea poate avea un impact asupra contextului inițiativei.

Studiu pilot. Pentru a evita eventualele deficiențe în colectarea datelor și în procesul general de evaluare, se recomandă testarea planului de evaluare printr-un studiu pilot limitat, dacă există resurse disponibile în acest sens. În timpul studiului pilot, un evaluator (echipa de evaluare) poate, de exemplu, să testeze un sondaj, întrebări de interviu sau alte metode de colectare a datelor, sau să se adreseze anumitor grupuri țintă, în special dacă nu se înțelege cum se pot obține cele mai bune rezultate cu acestea.

7 SFATURI PENTRU ELABORAREA OBIECTIVELOR ȘI ÎNTREBĂRILOR DE EVALUARE

Obiectivele evaluării definesc ceea ce se urmărește prin efectuarea evaluării despre inițiativă. **Obiectivele inițiativei și teoria schimbării oferă un bun punct de plecare** pentru a reflecta asupra acestora. Un alt aspect esențial este **modul în care evaluarea poate fi cât mai utilă pentru dezvoltarea ulterioară a inițiativei** (sau a domeniului PVE/CVE/Derad în general).

Atunci când vă gândiți la obiectivele evaluării, poate fi util să consultați [criteriile de evaluare ale OCDE-CAD](#) și elaborarea de către PNUD a acestor criterii pentru a vedea ce tipuri de aspecte poate aborda o evaluare:

- **Relevanță** – Inițiativa abordează factorii determinanți ai extremismului violent și prioritățile părților interesate legate de PVE/CVE/Derad? Ia în considerare nevoile și orice schimbări care au loc în context?
- **Impact** – Au fost atinse rezultatele și efectele anticipate/ au existat consecințe neintenționate sau negative?
- **Eficacitate** – În ce măsură au fost atinse obiectivele inițiativei?
- **Eficiență** – Au fost activitățile eficiente din punct de vedere al costurilor? Au fost atinse obiectivele în termenul stabilit?
- **Sustenabilitate** – Vor dura rezultatele inițiativei în timp? Sunt părțile interesate angajate să acorde sprijin continuu și să lucreze cu rezultatele?
- **Coerență** – Se potrivește inițiativa bine cu contextul și nevoile comunității?

Întrebările de evaluare sunt întrebările la care trebuie să se răspundă pentru a atinge obiectivele evaluării. Pentru formularea întrebărilor de evaluare, USAID a produs instrucțiuni utile atât în format scris, cât și în format [video](#). O bună întrebare de evaluare este:

- **Întrebare** – Nu este recomandată o cerere generală de a face o prezentare a inițiativei sau de a oferi recomandări despre ce trebuie făcut în cadrul acesteia. Poate fi posibil să se formuleze recomandări pe baza rezultatelor evaluării, dar aceasta este o chestiune separată de întrebările de evaluare.
- **Scop limitat** – Se recomandă un număr maxim de cinci întrebări de evaluare. Fiecare dintre acestea ar trebui să se concentreze pe o problemă sau un aspect specific al inițiativei.
- **Claritate** – Trebuie să fie precis și fiecare cuvânt trebuie să fie clar definit. Pentru a clarifica și preciza

Întrebarea, este posibil să se scrie o explicație însoțitoare pentru fiecare întrebare.

- **Accesibilitatea Cercetării** – Ar trebui să fie posibil să se poată răspunde cu resursele disponibile. Dacă îi cereți evaluatorului să emită o apreciere asupra unui aspect (de exemplu, dacă inițiativa este sustenabilă sau eficientă), ar trebui să se precizeze și care sunt criteriile.
- **Util** – Trebuie să aibă legătură cu obiectivele evaluării și să fie utile pentru părțile interesate.

Etapa 3 – Execuție: Ce trebuie avut în vedere la punerea în aplicare a planului de acțiune pentru evaluare?

Această etapă include atât punerea în aplicare a PAE, cât și prelucrarea rezultatelor.

EXECUȚIE: ETAPE CHEIE

PĂRȚILE INTERESATE	Pasul 1	Comunicare	Cum să comunicați eficient cu părțile interesate cu privire la procesul de evaluare? O comunicare structurată între toate părțile relevante implicate în evaluare este o condiție prealabilă pentru buna desfășurare a tuturor etapelor procesului de evaluare. Punctele de vedere ale părților interesate ar trebui să fie ascultate și luate în considerare pe parcursul întregului proces de evaluare. Acest lucru îl poate ajuta pe evaluator prin aducerea în discuție a unor preocupări și observații importante și ajută la construirea și menținerea încrederii față de procesul de evaluare. Este important ca procesul de comunicare să fie clar în ceea ce privește limitele confidențialității, cu alte cuvinte, cum și în ce etapă este permisă comunicarea informațiilor diseminate către alte persoane.
	Pasul 2	Date	Sunt respectate metodele și standardele definite pentru colectarea datelor? Evaluatorul (echipa de evaluare) va trebui să se asigure că respectă principiul transparenței în colectarea datelor pentru a păstra claritatea întregului proces de evaluare. Colectarea datelor în conformitate cu metodele alese, cu calendarul și cu standardele definite reprezintă modalitatea de a menține procesul în desfășurare.
CUNOȘȚINȚE			

ANALIZĂ	Pasul 3	Riscuri & Provocări	Care sunt principalele provocări și cum să le atenuăm? Este important să urmăriți și să reacționați la orice provocări care pot apărea. În cazul în care apar întârzieri în colectarea datelor, ar putea fi activat un plan B (de preferință schițat în timpul etapei de proiectare).
	Pasul 5	Rezultate și concluzii	Cum se interpretează și se analizează datele primite? Această etapă presupune, de asemenea, interpretarea și analiza datelor primite. Este de competența evaluatorului și a echipei de evaluare (și a altor părți interesate) să definească ce metode ar putea fi utilizate. Cele mai frecvente metode de analiză a datelor sunt prezentate în Ghidul electronic INDEED 1. O parte integrantă a analizei include reflecția asupra limitelor evaluării. Limitările, de exemplu, ar putea fi legate de modificările anumitor regulamente care au impact asupra activităților de cercetare, de numărul redus de respondenți sau dacă se poate aștepta ca rezultatele să fie aplicabile în cazul în care o inițiativă similară este implementată într-un alt context.

Etapa 4 – Utilizarea: Cum pot fi utilizate și comunicate rezultatele?

Scopul acestei etape este de a utiliza și disemina rezultatele evaluării. Rezultatele nu se referă doar la datele analizate, ci și la întregul proces de evaluare. Un raport public cu privire la modul în care a fost realizată evaluarea poate servi drept un document important privind “lecțiile învățate” pentru alte persoane care elaborează evaluări în domeniul PVE/CVE/Derad și nu numai.

PĂRȚILE INTERESATE	Pasul 1	Comunicare	Cum se comunică părților interesate despre rezultatele evaluării? Comunicarea cu părțile interesate cu privire la concluziile formulate este esențială, deoarece ajută la formarea unei viziuni clare asupra modului în care pot fi utilizate rezultatele. Diseminarea și împărtășirea rezultatelor evaluării vor consolida inițiativele PCVE/CVE/Derad și vor oferi valoare practică pentru sector. Este o bună practică să se discute cu părțile interesate (implicate în evaluare) ce tipuri de formate ar putea fi elaborate pentru prezentarea rezultatelor și să se atribuiască sarcina de comunicare unei părți interesate cu o experiență solidă în acest sens. Este de la sine înțeles că ar trebui să se ia în considerare și resursele disponibile pentru prezentarea rezultatelor. Pentru diseminarea constatărilor ar putea fi utilizate următoarele formate: • Postări în social media • Rapoarte scrise • Prezentări • Briefinguri • Documente Prezentarea constatărilor poate fi, de asemenea, adaptată la nevoile și interesul diferitelor categorii de public țintă. De exemplu, pentru o prezentare internă a rezultatelor, se poate alege o prezentare PowerPoint. În cazul în care rezultatele vor fi făcute publice, atunci social media sau un raport scris și publicat ar putea fi soluții mai bune.
CUNOȘȚINȚE	Pasul 2	Prezentare	Cum pot fi prezentate dovezile? Rezultatele evaluării urmează să fie prezentate diferitelor tipuri de părți interesate interne și externe. Există mai multe modalități de a face acest lucru. Cel mai important aspect este prezentarea dovezilor. În acest sens, o descriere a procesului de evaluare (cine, cum, unde, când) ar putea aduce o

CUNOȘTINȚE			valoare adăugată pentru o mai mare transparență a rezultatelor. Rezultatele evaluării ar putea fi, de asemenea, comparate cu cele anterioare, dacă sunt disponibile. Acest lucru ar putea contribui la justificarea constatărilor ca fiind riguroase și solide. Un alt aspect de care trebuie să se țină cont în prezentare este acela de a se asigura că nu reproduce în mod neintenționat portretizări stereotipice ale unor grupuri de persoane și să nu include retorică cu potențial polarizant.
	Pasul 3	Recomandări	Cum și cui să formuleze și să ofere recomandări? Factorii de decizie politică pot beneficia în mod semnificativ de recomandările prezentate cu privire la inițiativă și/sau la sector. În acest caz, fișele de politică oferă cel mai bun format. În plus, sectorul în ansamblu ar putea beneficia de recomandări privind procesul de evaluare. Abordarea lecțiilor care au fost învățate ar putea ajuta alți evaluatori din domeniu să evite cele mai frecvente erori.
	Pasul 4	Gestionarea datelor	Ce se face cu datele colectate? Planul de gestionare a datelor ar trebui să includă o secțiune referitoare la ceea ce trebuie făcut cu datele colectate după evaluare: cât timp vor fi stocate, unde vor fi stocate, cum vor fi anonimizate și cine va avea acces la ele. Informațiile privind utilizarea și stocarea viitoare a datelor ar trebui să fie incluse și în formularele de consimțământ pe care respondenții sunt invitați să le semneze.
ANALIZĂ	Pasul 5	Riscuri & Provocări	Care sunt principalele provocări și cum să le atenuăm? Atunci când se ia o decizie privind diseminarea, este important să se prevadă toate riscurile și provocările posibile pe care aceasta le-ar putea aduce părților interesate, instituțiilor sau sectorului în general și să se respecte principiul “fără prejudicii”. Diseminarea datelor (atât la nivel intern, cât și public) poate implica anumite riscuri. Acest lucru se întâmplă în spe-

cial atunci când rezultatele evaluării sunt mai puțin pozitive decât se așteptau. Diseminarea rezultatelor negative necesită o strategie specială, pentru a formula corect mesajul. În aceste circumstanțe, de exemplu, “numirea și rușinarea” poate să nu fie strategia potrivită pentru a aborda rezultatele. Prezentarea delicată a problemelor și a posibilelor soluții (recomandări) va fi îmbrățișată mai pozitiv. De asemenea, ar putea fi bine să se sublinieze faptul că evaluarea a fost realizată în scopul de a colecta informații și să se pună accentul pe ceea ce s-a învățat și pe modul în care aceste învățăminte vor contribui la îmbunătățirea în viitor.

Pasul 6

Urmărire

De ce să urmărești rezultatele evaluării?

Urmărirea rezultatelor procesului de utilizare permite urmărirea schimbărilor pe care le-ar putea aduce evaluarea. Aceste schimbări pot fi de natură diferită: organizațională internă, politică, schimbări în proiectarea inițiativei sau schimbări în metodele de lucru. O astfel de urmărire poate duce la inițierea unor evaluări ulterioare și poate susține ciclul de evaluare generică a unei inițiative.

6. STANDARDE DE CALITATE PENTRU EVALUARE

Abordarea bazată pe dovezi a evaluării necesită o reflecție atentă și critică asupra modului în care se poate asigura calitatea procesului de evaluare și a rezultatelor sale. Urmărind principiile-cheie ale abordării bazate pe dovezi:

- Evaluarea ar trebui să implice în mod activ principalele **părți interesate** și să răspundă nevoilor acestora.
- Planul de evaluare și execuția acestuia ar trebui să se bazeze pe **dovezi** de bună calitate. Aceasta înseamnă că planul de evaluare ar trebui să utilizeze cunoștințele existente despre bune practici și metode de evaluare, iar datele utilizate pentru evaluare ar trebui să fie adecvate și fiabile.
- Evaluarea ar trebui să fie efectuată de persoane care au **expertiza profesională** necesară în materie de evaluări și în domeniul PVE/CVE/Derad.

Următoarea listă poate ajuta la evaluarea calității planului de evaluare și la identificarea modalităților de îmbunătățire a acestuia.

Tabelul 4: Factori care influențează calitatea evaluării

INIȚIATIVA
Inițiativa are obiective bine definite.
Inițiativa are o teorie a schimbării bine definită, care descrie mecanismul prin care ar trebui să își atingă obiectivele.
Evaluarea a fost prevăzută și planificată ca parte a proiectării inițiativei.
Inițiativa dispune de practici de monitorizare și de gestionare a datelor care sprijină planul de evaluare.
EVALUATOR
Evaluatorul are o bună cunoaștere a procesului de evaluare, inclusiv a metodelor relevante.
Evaluatorul are o bună înțelegere a domeniului PVE/CVE/Derad.
Evaluatorul este familiarizat cu inițiativa și cu contextul acesteia.
Evaluatorul nu are un conflict de interese și este bine poziționat pentru a furniza o analiză imparțială și neinfluențată.

Evaluatorul acționează liber, fără a încerca să intervină în procesul de evaluare sau să influențeze rezultatele acestuia.

Evaluatorul este în contact activ cu principalele părți interesate pe parcursul întregului proces de evaluare.

PLANUL DE EVALUARE

Planul de evaluare este elaborat împreună cu principalele părți interesate.

Obiectivele evaluării răspund nevoilor principalelor părți interesate.

Evaluarea este concepută pentru a sprijini învățarea și dezvoltarea inițiativei sau a domeniului PVE/CVE/Derad.

Planul de evaluare este descris în detaliu într-un document scris care a fost elaborat cu părțile interesate cheie.

CONCEPȚIA, METODELE ȘI DATELE EVALUĂRII

Concepția și metodele sunt adecvate pentru a răspunde la întrebările de evaluare.

Evaluarea utilizează mai multe tipuri de metode și de date.

În cazul în care se utilizează interviuri/grupuri de discuții/sondaje, respondenții provin dintr-o selecție reprezentativă a populației totale (de exemplu, din toți participanții sau din personalul inițiativei).

În cazul în care este vorba de o evaluare a rezultatelor, modelul de evaluare include un grup de control bine construit.

În cazul în care se utilizează metode cantitative, evaluarea este capabilă să producă rezultate semnificative din punct de vedere statistic.

RAPORTAREA

Raportul de evaluare descrie în mod transparent procesul de evaluare, inclusiv orice modificări sau provocări potențiale.

Limitările evaluării sunt recunoscute și explicate.

Rapoartele de evaluare sunt puse la dispoziția comunității mai largi de practicieni PVE/CVE/Derad, a factorilor de decizie și a cercetătorilor.

UTILIZARE

Rezultatele evaluării sunt utilizate pentru a dezvolta în continuare inițiativa (sau alte inițiative similare) în viitor.

Rezultatele evaluării sunt interpretate cu acuratețe și nu sunt suprageneralizate.

Rapoartele de evaluare sunt puse la dispoziția comunității mai largi de practicieni PVE/CVE/Derad, a factorilor de decizie și a cercetătorilor.

ANEXA 1. ȘABLON PENTRU PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU EVALUARE (EXEMPLU)

INICJATYWA		
Numele:	Implementat de:	
Obiectiv:	Grupul țintă:	
EWALUACJA		
Obiectivul evaluării:	Tipul de evaluare:	
Întrebări de evaluare:	Evaluator: Echipa de evaluare:	
Perioada de evaluare:	Perioada de raportare:	
PĂRȚI INTERESATE	Roluri și îndatoriri	
	Metode de comunicare	
EVIDENȚĂ	Proiectarea evaluării	
	Datele și colectarea acestora	
	Gestionarea datelor	
ANALIZĂ	Metode de analiză a datelor	
	Utilizarea rezultatelor	
	Riscurile și atenuarea acestora	
STANDARDE ETICE	Sex	
	Etică	
	Legal	
	Societal	

SURSE ȘI LITERATURĂ

- Archinsein, P. (2001). *The Book of Evidence*. Oxford University Press.
- Australian Institute of Family Studies. *Ethics in Evaluation*.
- Banks, C.M. (2010). Introduction to Modeling and Simulation. In J. A. Sokolowski and C. M. Banks (eds.). *Modeling and Simulation Fundamentals: Theoretical Underpinnings and Practical Domains*. Wiley.
- Benoit, A., Raina, S. K. & Robert, Y. (2015). Efficient checkpoint/verification patterns. *The International Journal of High-Performance Computing Applications*, 31(1), 1-14.
- Compass. How to-Guide: How to develop a monitoring and evaluation plan. <https://thecompassforsbc.org/how-to-guide/how-develop-monitoring-and-evaluation-plan>
- Diaz, R., & Behr, J.G. (2010). Discrete-Event Simulation. In J. A. Sokolowski and C. M. Banks (eds.). *Modeling and Simulation Fundamentals: Theoretical Underpinnings and Practical Domains*. Wiley.
- Dietze, M. C. (2017). *Ecological Forecasting*. Princeton University Press.
- EASCO (2015). Practical Guide: Evidence Assessment. <https://www.refworld.org/docid/55420d654.html>.
- EUCPN (2016). *Criteria for the evaluation of crime prevention practices*. Research report. October 2016. https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2016_10_04_eucpn_evaluation_crime_prevention_practices_final_0.pdf.
- Freese R. (2014). Evidence-Based Counterterrorism or Flying Blind? How to Understand and Achieve What. *Perspectives on Terrorism*, 8(1), 37-56.
- Hofman, J. and Sutherland, A. (eds.) (2018). Evaluating interventions that prevent or counter violent extremism: A practical guide. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2094.html.
- Hughes, R. I. G. (1997). Models and Representation. *Philosophy of Science* 6, 325-336.
- IMPACT Europe. <http://www.impact.itti.com.pl/index#/home>.
- INDEED's project seminar "Designing evidence based practice". <https://www.youtube.com/watch?v=3dl5q26YdBA>.
- Khalil, J. & Zeuthen, M. (2016). Countering violent extremism and risk reduction: A guide to programme design and evaluation. Whitehall report. https://static.rusi.org/20160608_cve_and_rr.combined.online4.pdf.
- Mattei, C. & Zeiger, S. (2018). Evaluate your CVE results: Projecting your Impact. Hedayah. <https://hedayah.com/app/uploads/2021/08/File-16720189339.pdf>.
- McDavid, J.C., Huse, I., & Hawthorn, L.R. (2022). *Program Evaluation and Performance Measurement: An Introduction to Practice*. SAGE Publications.
- McKenzie F. D. (2010). Systems Modeling: Analysis and Operations Research. In J. A. Sokolowski and C. M. Banks (eds.). *Modeling and Simulation Fundamentals: Theoretical Underpinnings and Practical Domains*. Wiley.
- Molenkamp, M., Wouterse, L., & Gielen, A. J. (2018). Ex post paper: *Guideline evaluation of PCVE programmes and interventions*. RAN center for excellence. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-09/ms_workshops_guidelines_evaluation_of_pcve_programmes_and_interventions_july_2018_en.pdf.
- Morse, J.M., Barrett, M., Mayan, M., Olson, K., & Spiers, J. (2002). *Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research*. *International Journal of Qualitative Methods*, 1, 1-19.
- NESTA (2013). Standards of Evidence: An Approach That Balances the Need for Evidence with Innovation. https://media.nesta.org.uk/documents/standards_of_evidence.pdf.
- Neumann, P.R. (2017). Countering Violent Extremism and Radicalisation that Lead to Terrorism: Ideas, Recommendations, and Good Practices from the OSCE Region. <https://www.osce.org/files/f/documents/1/2/346841.pdf>.
- OECD DAC Evaluation Criteria. <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>.

- Archinstein, P. (2001). *The Book of Evidence*. Oxford University Press.
- Australian Institute of Family Studies. *Ethics in Evaluation*.
- Banks, C.M. (2010). Introduction to Modeling and Simulation. In J. A. Sokolowski and C. M. Banks (eds.). *Modeling and Simulation Fundamentals: Theoretical Underpinnings and Practical Domains*. Wiley.
- Benoit, A., Raina, S. K. & Robert, Y. (2015). Efficient checkpoint/verification patterns. *The International Journal of High-Performance Computing Applications*, 31(1), 1–14.
- Compass. How to-Guide: How to develop a monitoring and evaluation plan. <https://thecompassforsbc.org/how-to-guide/how-develop-monitoring-and-evaluation-plan>
- Diaz, R., & Behr, J.G. (2010). Discrete-Event Simulation. In J. A. Sokolowski and C. M. Banks (eds.). *Modeling and Simulation Fundamentals: Theoretical Underpinnings and Practical Domains*. Wiley.
- Dietze, M. C. (2017). *Ecological Forecasting*. Princeton University Press.
- EASCO (2015). Practical Guide: Evidence Assessment. <https://www.refworld.org/docid/55420d654.html>.
- EUCPN (2016). *Criteria for the evaluation of crime prevention practices*. Research report. October 2016. https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2016_10_04_eucpn_evaluation_crime_prevention_practices_final_0.pdf.
- Freese R. (2014). Evidence-Based Counterterrorism or Flying Blind? How to Understand and Achieve What. *Perspectives on Terrorism*, 8(1), 37–56.
- Hofman, J. and Sutherland, A. (eds.) (2018). Evaluating interventions that prevent or counter violent extremism: A practical guide. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2094.html.
- Hughes, R. I. G. (1997). Models and Representation. *Philosophy of Science* 6, 325–336.
- IMPACT Europe. <http://www.impact.itti.com.pl/index#/home>.
- INDEED's project seminar "Designing evidence based practice". <https://www.youtube.com/watch?v=3dl5q26YdBA>.
- Khalil, J. & Zeuthen, M. (2016). Countering violent extremism and risk reduction: A guide to programme design and evaluation. Whitehall report. https://static.rusi.org/20160608_cve_and_rr.combined.online4.pdf.
- Mattei, C. & Zeiger, S. (2018). Evaluate your CVE results: Projecting your Impact. Hedayah. <https://hedayah.com/app/uploads/2021/08/File-16720189339.pdf>.
- McDavid, J.C., Huse, I., & Hawthorn, L.R. (2022). *Program Evaluation and Performance Measurement: An Introduction to Practice*. SAGE Publications.
- McKenzie F. D. (2010). Systems Modeling: Analysis and Operations Research. In J. A. Sokolowski and C. M. Banks (eds.). *Modeling and Simulation Fundamentals: Theoretical Underpinnings and Practical Domains*. Wiley.
- Molenkamp, M., Wouterse, L., & Gielen, A. J. (2018). Ex post paper: *Guideline evaluation of PCVE programmes and interventions*. RAN center for excellence. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-09/ms_workshops_guidelines_evaluation_of_pcve_programmes_and_interventions_july_2018_en.pdf.
- Morse, J.M., Barrett, M., Mayan, M., Olson, K., & Spiers, J. (2002). *Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research*. *International Journal of Qualitative Methods*, 1, 1–19.
- NESTA (2013). Standards of Evidence: An Approach That Balances the Need for Evidence with Innovation. https://media.nesta.org.uk/documents/standards_of_evidence.pdf.
- Neumann, P.R. (2017). Countering Violent Extremism and Radicalisation that Lead to Terrorism: Ideas, Recommendations, and Good Practices from the OSCE Region. <https://www.osce.org/files/f/documents/1/2/346841.pdf>.
- OECD DAC Evaluation Criteria. <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>.
- Preskill, H. and Jones, N. Practical Guide for Engaging Stakeholders in Developing Evaluation Questions. Robert Wood Johnson Foundation Evaluation Series. https://www.betterevaluation.org/sites/default/files/Preskill_A_Practical_Guide.pdf.
- Railsback, S. F. & Harvey B.C. (2020). *Modeling Populations of Adaptive Individuals*. Princeton University Press.
- Rainbow Evaluation Framework. <https://www.betterevaluation.org/frameworks-guides/rainbow-framework/describe/analyse-data>.
- RAN (2017). RAN Handbook on CVE/PVE training programmes. Guidance for trainers and policy-makers. <https://opev.org/wp-content/uploads/2019/10/RAN-handbook-on-CVE-PVE-training-programmes-RAN.pdf>.
- RAN (2019). Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism. RAN Collection of

Approaches and Practices. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files_en?file=2021-05/ran_collection-approaches_and_practices_en.pdf.

- RAN (2021). Effective and Realistic Quality Management and Evaluation of P/CVE. RAN small-scale expert meeting, 5 March 2021. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2021-05/ran_small-scale_expert_meeting_quality_management_evaluation_05032021_en.pdf.
- Roza, M., Voogd, J., & Derek Sebalj, D. (2012). The Generic Methodology for Verification and Validation to support acceptance of models, simulations and data. *Journal of Defense Modelling and Simulation: Applications, Methodology, Technology*, 10(4), 347–365.
- Rychetnik, L., Frommer, M., Hawe, P., & Shiell, A. (2002) Criteria for evaluating evidence on public health interventions. *J Epidemiol Community Health*, 56(2), 119–127.
- Rychetnik, L., Hawe, P., Waters, E., Barratt, A., & Frommer, M. (2004). A glossary for evidence based public health. *J Epidemiol Community Health*, 58(7), 538–545.
- Steegen, S., Tuerlinckx, F., Gelman, A., & Vanpaemel, W. (2016). Increasing Transparency Through a Multiverse Analysis. *Perspectives on Psychological Science*, 11(5), 702–12.
- Stufflebeam, D. L. (2014). *Evaluation theory, models and applications*. John Wiley & Sons.
- Tako, A. A. (2015). Exploring the model development process in discrete-event simulation: Insights from six expert modellers. *The Journal of the Operational Research*, 66(5), 747–760.
- Tirnauer, J. (2010). Baselines and Targets, Performance Monitoring & Evaluation TIPS. Washington DC, USAID Center for Development Information and Development Evaluation. https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnadw108.pdf.
- UK GOV (2009). Evaluating local PREVENT projects and programmes. Guidelines for local authorities and their partners and Resource pack for local authorities and their partners. https://www.tavinstitute.org/wp-content/uploads/2012/12/Tavistock_Report_Guidelines_Evaluating-PREVENT-Projects-and-Programmes.pdf.
- UK GOV Rapid Assessment Tool (REA) <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20140402164155/http://www.civilservice.gov.uk/networks/gsr/resources-and-guidance/rapid-evidence-assessment>.
- UNDP (2021). Evaluation guidelines. <http://web.undp.org/evaluation/guideline/>.
- UNDP (2018). Improving the impact of preventing violent extremism programming: A toolkit for design, monitoring and evaluation. <https://www.undp.org/publications/improving-impact-preventing-violent-extremism-programming-toolkit>.
- UNICEF. Theory of Change. Methodological Briefs. Impact Evaluation No. 2. https://www.betterevaluation.org/sites/default/files/Theory_of_Change_ENG.pdf.
- United Nations Office of Counter-Terrorism. Monitoring, Evaluation and Learning Toolkit: To Support Action Plans to Prevent and Counter Violent Extremism. <https://www.un.org/counterterrorism/sites/www.un.org.counterterrorism/files/uncct-mel-toolkit-web.pdf>.
- United Nations Development Group. Theory of Change. UNDAF Companion Guidance. <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-UNDAF-Companion-Pieces-7-Theory-of-Change.pdf>.
- USAID (2013). Theories and Indicators of Change Briefing Paper: Concepts and Primers for Conflict Management and Mitigation. US Agency for International Development. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnaed181.pdf.
- USAID. CVE Reference Guide for Local Organizations. Stakeholder Engagement. <https://www.cverefereceguide.org/en/stakeholder-engagement>.
- USAID (2015). Evaluation Resource: Tips for Developing Good Evaluation Questions (for Performance Evaluations). https://usaidlearninglab.org/sites/default/files/resource/files/tips_for_developing_good_evaluation_questions_2016.pdf.
- USAID LearningLab. Webinar: Developing Good Evaluation Questions. <https://www.youtube.com/watch?v=gISHnzNyOj8>.
- Vaker T., Forbes, D., Dell, L., Westing, A., Merlin, T., Hodson, S. & O'Donnel, M. (2015). Rapid Evidence Assessment: Increasing the Transparency on an Emerging Methodology. *Journal of Evaluation in Clinical Practise*, 21(6).
- Williams, M.J. (2021). *Preventing and Countering Violent Extremism: Designing and Evaluating Evidence-Based Programs*. Routledge.

INDEED

Evidence-Based Model for Evaluation of
Radicalisation Prevention and Mitigation